

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Postoje středoškolských studentů k manželství a rodině

Bakalářská práce

2022

Adriana Vaněčková

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adriana Vaněčková**
Osobní číslo: **H19088**
Studijní program: **B0288A250002 Humanitní studia**
Specializace: **Specializace v pedagogických vědách**
Téma práce: **Postoje středoškolských studentů k manželství a rodině**
Téma práce anglicky: **Attitudes of secondary school students to marriage and family**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Tématem bakalářské práce bude problematika manželství a rodiny z pohledu středoškolských studentů. Práce bude rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část bude zaměřena na charakteristiku období adolescence, seznámení se základními pojmy, jako je manželství a rodina, a přehled dosavadních výzkumů v této oblasti. V praktické části bude proveden kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření. Výběrový soubor budou tvořit respondenti Střední průmyslové školy a Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou. Hlavním cílem je zjistit postoje studentů vybraných středních škol k manželství a rodině. Dalším cílem je porozumění názorům středoškolských studentů ve vzájemném porovnání respondentů obou škol.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

FIALOVÁ, Ludmila, Dana HAMPLOVÁ, Milan KUČERA a Simona VYMĚTALOVÁ. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 2003, 141 s. ISBN 80-7178-747-7.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **1. května 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **1. května 2022**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. května 2021

Prohlašuji:

Práci s názvem Postoje středoškolských studentů k manželství a rodině jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 23. 5. 2022

Adriana Vaněčková v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Nejdříve bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce prof. PhDr. Karlu Rýdlovi, CSc. za cenné rady, odborné vedení a čas, který mi věnoval. Taktéž bych chtěla poděkovat Ing. Jaroslavu Myslivcovi, Ph.D. za pomoc při zpracovávání výzkumné části. Mé poděkování patří také všem zúčastněným respondentům dotazníkového šetření. Také děkuji paní Mgr. Miroslavě Dernerové z Gymnázia F. M. Pelcla a Ing. Jiřině Petruželkové z VOŠ a SPŠ v Rychnově nad Kněžnou, které mi umožnily rozdat dotazníky mezi studenty. V neposlední řadě si obrovské poděkování zaslouží rodina, přítel a přátelé, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

ANOTACE

Bakalářská práce pojednává o tom, jak studenti středních škol nahlíží na tematiku manželství a rodiny. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a výzkumnou. Teoretická část se zabývá obdobím adolescence, rodinou, rodičovstvím, manželstvím, nesezdaným soužitím a dosavadními výzkumy v této oblasti. Výzkumná část se zaměřuje na postoje studentů Střední průmyslové školy a Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou k manželství a rodině.

KLÍČOVÁ SLOVA

manželství, rodina, rodičovství, postoje středoškolských studentů, nesezdané soužití

TITLE

Attitudes of secondary school students to marriage and family

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the topic of marriage and family from the perspective of secondary school students. The thesis is divided into two parts – theoretical and research part. The theoretical part pays attention to the period of adolescence, family, parenthood, marriage, unmarried cohabitation, and previous research on this topic. The research part focuses on the attitudes of students at the Secondary Industrial School and Grammar school F. M. Pelcl in Rychnov nad Kněžnou to marriage and family.

KEYWORDS

marriage, family, parenthood, attitudes of secondary school students, unmarried cohabitation

OBSAH

SEZNAM TABULEK.....	9
SEZNAM GRAFŮ	10
ÚVOD.....	11
1 OBDOBÍ ADOLESCENCE	12
1.1 Vztahy s rodiči	12
1.2 Partnerské vztahy	12
1.3 Výběr partnera	14
2 RODINA	15
2.1 Definice rodiny	15
2.2 Funkce rodiny	16
2.2.1 Biologicko-reprodukční funkce	16
2.2.2 Sociálně-ekonomická funkce	16
2.2.3 Socializačně-výchovná funkce	17
2.2.4 Emocionální funkce	18
3 RODIČOVSTVÍ.....	19
3.1 Pozitiva a negativa rodičovství	19
3.2 Postoje k rodičovství.....	19
4 MANŽELSTVÍ.....	21
4.1 Definice a vznik manželství.....	21
4.2 Význam manželství.....	22
4.3 Motivy a podmínky k uzavření manželství.....	23
4.4 Postoje k manželství	23
5 NESEZDANÉ SOUŽITÍ	25
5.1 Pojetí nesezdaného soužití	25
5.2 Postoje k nesezdanému soužití	26
6 ROZDÍL MEZI MANŽELSTVÍM A NESEZDANÝM SOUŽITÍM.....	27
7 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	28

7.1	Cíl výzkumného šetření	28
7.2	Stanovení výzkumných otázek	28
7.3	Formulace hypotéz.....	29
7.4	Metoda sběru dat.....	29
7.5	Charakteristika výzkumného souboru	30
7.6	Předvýzkum	30
7.7	Realizace výzkumného šetření.....	30
7.8	Zpracování a vyhodnocení dat.....	30
7.9	Verifikace hypotéz	49
7.10	Závěr výzkumného šetření.....	56
ZÁVĚR		59
POUŽITÁ LITERATURA.....		61
PŘÍLOHY.....		65

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Životní hodnoty respondentů – Celkové odpovědi obou škol	32
Tabulka 2: Životní hodnoty respondentů – Odpovědi podle typu střední školy.....	32
Tabulka 3: Vlastnosti ideálního životního partnera(ky) – Celkové odpovědi obou škol.....	36
Tabulka 4: Vlastnosti ideálního životního partnera(ky) – Odpovědi podle typu střední školy	37
.....
Tabulka 5: Empirické četnosti H1	49
Tabulka 6: Teoretické četnosti H1	50
Tabulka 7: Testové kritérium H1	50
Tabulka 8: Empirické četnosti H2	51
Tabulka 9: Teoretické četnosti H2	51
Tabulka 10: Testové kritérium H2	51
Tabulka 11: Empirické četnosti H3.....	52
Tabulka 12: Teoretické četnosti H3	52
Tabulka 13: Testové kritérium H3	53
Tabulka 14: Empirické četnosti H4.....	53
Tabulka 15: Teoretické četnosti H4	54
Tabulka 16: Testové kritérium H4	54
Tabulka 17: T-test H5	55

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví respondentů – Celkové odpovědi obou škol.....	31
Graf 2: Pohlaví respondentů – Odpovědi podle typu střední školy	31
Graf 3: Studovaný typ školy	32
Graf 4: Partnerské soužití rodičů – Celkové odpovědi obou škol.....	33
Graf 5: Partnerské soužití rodičů – Odpovědi podle typu střední školy	34
Graf 6: Preferovaná forma partnerského soužití – Celkové odpovědi obou škol	35
Graf 7: Preferovaná forma partnerského soužití – Odpovědi podle typu střední školy.....	35
Graf 8: Význam manželství – Celkové odpovědi obou škol.....	37
Graf 9: Význam manželství – Odpovědi podle typu střední školy	38
Graf 10: Postoje k manželství – Celkové odpovědi obou škol	39
Graf 11: Postoje k manželství – Odpovědi podle typu střední školy.....	39
Graf 12: Příčiny toho, proč studenti neplánují vstoupit do manželství – Celkové odpovědi obou škol.....	40
Graf 13: Příčiny toho, proč studenti neplánují vstoupit do manželství – Odpovědi podle typu střední školy.....	40
Graf 14: Podmínky před uzavřením manželství – Celkové odpovědi obou škol.....	41
Graf 15: Podmínky před uzavřením manželství – Odpovědi podle typu střední školy	42
Graf 16: Podmínky před rodičovstvím – Celkové odpovědi obou škol.....	43
Graf 17: Podmínky před rodičovstvím – Odpovědi podle typu střední školy	44
Graf 18: Postoje k rodičovství – Celkové odpovědi obou škol.....	44
Graf 19: Postoje k rodičovství – Odpovědi podle typu střední školy	45
Graf 20: Příčiny neplánování rodičovství – Celkové odpovědi obou škol	45
Graf 21: Příčiny neplánování rodičovství – Odpovědi podle typu střední školy.....	46
Graf 22: Důležitost uzavření manželství před rodičovstvím – Celkové odpovědi obou škol	47
Graf 23: Důležitost uzavření manželství před rodičovstvím – Odpovědi podle typu střední školy.....	47
Graf 24: Plánovaný počet dětí – Celkové odpovědi obou škol.....	48
Graf 25: Plánovaný počet dětí – Odpovědi podle typu střední školy	49

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám postoji středoškolských studentů k manželství a rodině. Téma rodiny a manželství jsem si vybrala z toho důvodu, že je v současné době hodně probírané. Nacházíme se v době, kdy manželství a založení rodiny už není pro mladé lidi stěžejní, jak tomu bylo dříve, protože nesymbolizují společenský úspěch ani finanční jistotu. Dokazuje to rostoucí počet nesezdaných soužití, stoupající počet nemanželských dětí, pokles sňatečnosti a porodnosti či odkládání rodičovství. Mladí lidé mají možnost volby podle svých přání, což bylo dříve téměř nemožné. Mohou se rozhodnout, zda budou studovat, cestovat, věnovat se kariéře či osobním zálibám, nebo mít dítě. Zajímá mě, jaké postoje zastávají studenti Střední průmyslové školy a Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou k manželství a rodině. Má manželství pro studenty středních škol význam, nebo je to jen formální „kus papíru“? Považují za důležité vstoupit do manželství před narozením dítěte? Prostřednictvím výzkumného šetření se chci dozvědět odpovědi nejen na tyto otázky. Také mě zajímá, zda se postoje studentů vybraných středních škol budou lišit. Porovnáním mezi dvěma školami chci zjistit, zda má různý typ střední školy vliv na postoje ke zkoumané problematice.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. První kapitola se věnuje cílové skupině výzkumného šetření (období adolescence). Práce se zde zabývá časovým vymezením tohoto období, vztahy s rodiči, partnerskými vztahy a výběrem partnera. Druhá kapitola definuje pojem rodina a její základní funkce (biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, socializačně-výchovná a emocionální). Třetí kapitola vymezuje pojem rodičovství, jeho pozitivní a negativní stránky a postoje k němu, které vyplynuly z dosavadních výzkumů. Čtvrtá kapitola se zabývá manželstvím, jeho definicí a vznikem. Také popisuje jeho proměnu po roce 1989, zmiňuje motivy a podmínky k uzavření manželství. Rovněž jsou zde uvedeny výsledky výzkumů, které se zaměřovaly na postoje mladých lidí k této instituci. Pátá kapitola se zaměřuje na nesezdané soužití – stav před a po roce 1989, pojetí, formy a postoje k němu. Poslední kapitola se zabývá rozdíly mezi manželstvím a nesezdaným soužitím.

Výzkumná část je orientována na postoje středoškolských studentů k manželství a rodině. Konkrétně se jedná o studenty Gymnázia F. M. Pelcla a Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Sběr dat probíhal pomocí kvantitativního výzkumného šetření za užití dotazníku. Pro výzkum jsem si stanovila pět hypotéz a dvanáct výzkumných otázek. V samotném závěru jsou získaná data interpretována a shrnuta. Na závěr bych chtěla říci, že stejný výzkum neexistuje, nikde jsem jej nenalezla.

1 OBDOBÍ ADOLESCENCE

Časové vymezení období adolescence je v odborné literatuře nejednotné. Různí autoři nahlíží na toto období jinak. Macek (2003, s. 35–36) jej rozděluje na tři etapy. Časnou adolescenci, která je vymezena od 10/11 do 13 let. Střední adolescenci, která probíhá od 14 do 16 let věku. Pozdní adolescenci, která trvá od 17 do 20 let. Na začátku adolescence dochází k pohlavní zralosti, v jejím průběhu zpravidla končí tělesný růst. Konec adolescence je charakterizován psychologickými znaky – dosažení osobní autonomie, sociologickými – zvládnutí role dospělého, pedagogickými – ukončení vzdělávání a získání kvalifikace (Macek, 2003, s. 9).

Vágnerová (2012, s. 369–370) dělí období adolescence na dvě fáze. První fáze je nazývána jako raná dospělost či pubescence. Tato fáze začíná kolem 11. roku života a trvá do 15. roku života. Poté navazuje druhá fáze, a to pozdní adolescence, která je přibližně vymezena obdobím od 15 do 20 let.

1.1 Vztahy s rodiči

V adolescenci dochází k hlavní proměně vztahů mezi dospívajícím a rodiči, přesto však vztahy v primární rodině zůstávají vlivným faktorem socializace dospívajícího. Osamostatnění se od rodičů je jedním ze základních úkolů v tomto období. Dospívající se zbavují vazby na rodiče a chtějí se samostatně rozhodovat a realizovat. Odmítají, aby s nimi rodiče manipulovali a aby jim přikazovali, co mají dělat. Adolescent je k názorům, hodnotám, chování a celkovému stylu života rodičů kritický. Vytýká jim skutečné i domnělé nedostatky, stydí se za projevy jejich lásky a odmítá jejich přílišnou kontrolu. Často srovnává rodiče se svým ideálem, který si vytvořil. Kritika rodičů není jen prostým odmítáním, ale i způsobem, jakým adolescenti vyjadřují postoje k tomu, jak by chtěli v budoucnosti žít (Vágnerová, 2005b, s. 350–359).

1.2 Partnerské vztahy

V období adolescence partnerský vztah zastává řadu důležitých funkcí. Jedinec v něm má možnost rozvíjet sociální dovednosti, které jsou potřebné pro fungování ve společnosti. Schopnost obětovat se pro druhého i na úkor sebe, tzn. altruismus, je nejdůležitější sociální dovednost, kterou si jedinec v partnerském vztahu osvojuje. Mimo jiné má příležitost lépe poznat sám sebe, ale i toho druhého (jeho zastávané postoje, hodnoty, způsoby uvažování atd.), a to může jedinci přinést životní obohacení (Vágnerová, 2012, s. 438).

Vágnerová (2012, s. 436–438) ve své publikaci uvádí, že partnerský vztah adolescentů má dvě fáze. První fáze je charakterizována platonickou zamilovaností, která se odehrává ve fantazijních představách, a proto nemusí přejít do reálného vztahu. Adolescent v této fázi protějšek vnímá a hodnotí lépe, než jaký ve skutečnosti je. Idealizuje si nejen její, ale i samotný vztah. Emoční výkyvy jsou také součástí této fáze. U adolescenta dochází k častému střídání negativních pocitů (žárlivost, váhání, ...) s pocity pozitivními (vzrušení, štěstí, ...). Rovněž má nutkavou potřebu trávit veškerý svůj čas s protějškem. Nedokáže si představit život bez něj. V další, a to druhé fázi, adolescent navazuje partnerský vztah s milovanou osobou v reálném životě. Podnětem může být pouhá zvědavost, nebo romantická láska. Langmeier (1991, s. 135) dodává, že v druhé fázi se partnerské schůzky odehrávají převážně v soukromí, mimo skupinu přátel.

Macek a Lacinová (2006, s. 56–64) charakterizují partnerské vztahy adolescentů obdobně. První partnerské vztahy se vyznačují tím, že partneři spolu tráví převážnou část volného času a provozují spolu různé aktivity (chození do kina, ven atd.). Většinou vznikají na základě vzájemné fyzické přitažlivosti. Z toho důvodu se pro dospívající stávají místem, kde mohou prožívat první pocity sexuálního uspokojení. O hlubší vztah se ještě nejedná. Zkušenosti získané z prvního partnerského vztahu mohou mít vliv na vývoj dalších vztahů. Ty mohou být jak kladné, tak i záporné. Jedinci, kteří zažijí negativní zkušenost, jako je například nevěra či rozchod, vstupují do nových vztahů s obavami a opatrností. V případě, že zažijí pozitivní zkušenosti, vytváří si podle nich představu o podobě dalšího vztahu a chování budoucího partnera.

Vágnerová (2012, s. 438–439) charakterizuje období adolescence jako polygammní stadium sexuálního vývoje, ve kterém dochází k častému střídání partnerů. Může se zdát, že takový způsob chování je špatný, ale nemusí tomu tak být. Jedinec díky tomu lépe pozná sám sebe a získá zkušenosti s různými partnery. Vztahy v tomto období nemívají často vážný charakter, vydrží jen několik málo měsíců. Například vztah patnáctiletých adolescentů vydrží přibližně po dobu čtyř měsíců. Ke skutečné intimitě v partnerském vztahu dochází až na konci adolescentního období, kdy je člověk vyspělejší. Tím pádem je schopen sdílet pocity se svým protějškem a obětovat se pro něho i na úkor sebe. Vztahy bývají stabilnější, dlouhodobější a sexualita nabývá většího významu. První sexuální styk se stává pro adolescenta důležitým mezníkem, který představuje přechod do dospělosti. „*První sexuální styk má i sociální význam, posiluje prestiž jedince v adolescentní skupině.*“

1.3 Výběr partnera

Při tom, jakého partnera si vybereme, hraje roli soubor vědomých očekávání. Máme představu o tom, čím by měl náš budoucí partner disponovat. Při konečné volbě se však všechna očekávání nenaplní. Do partnerského vztahu si neseme i nevědomá očekávání, která pramení z naší původní rodiny. Rodič se stává pozitivním či negativním vzorem (Matoušek, 2003, s. 58).

Muži u žen považují za nejdůležitější vzhled a mládí. Ženy si vybírají staršího muže, který bude způsobilý zabezpečit rodinu. Tento fakt se projevuje ve všech kulturách, jak dokazují transkulturní studie. Shodují se však v tom, že chtějí založit prosperující a stabilní rodinu. Lidé si často vybírají partnera s podobnými sociálními a psychologickými charakteristikami. Sňatky, které jsou uzavřené na základě podobnosti obou partnerů, mají větší šanci na úspěch. Snižuje se míra pravděpodobnosti, že se v budoucnu rozvedou. Avšak jistá míra odlišnosti je žádoucí. Přílišná symetrie v manželství vyvolává konflikt (Matoušek, 2003, s. 58).

V současné době a kultuře, ve které žijeme, je hlavním předpokladem partnerství zamilovanost. Tu chápeme jako: *„Zvláštní stav vědomí, v němž jsme partnerem fascinováni a idealizujeme si ho“* (Matoušek, 2003, s. 59).

Na základě výzkumu Fialové a kol. (2000, s. 101) se zjistilo, že mladá generace klade poměrně velký důraz na rodinné hodnoty. Při výběru životního partnera považuje za nejdůležitější vlastnosti dobrý vztah k dětem, zodpovědnost, poctivost, smysl pro rodinný život a tolerantnost.

2 RODINA

Druhá kapitola pojednává o rodině jako o primární socializační instituci, která plní svoji nezastupitelnou roli po celý život jedince. Jedinec od ní přejímá hodnoty, normy, návyky a životní postoje. Zkrátka vše, co si pro něj rodina připraví.

2.1 Definice rodiny

Přesné vymezení pojmu rodina je velice obtížné, protože existuje mnoho definic. Jednak z pohledu různých vědních oborů (např. psychologie, sociologie, práva a demografie), tak z pohledu různých oblastí v rámci těchto vědních oborů. Rovněž ji definují různé systémové přístupy a hlediska (Šulová et al., 2011, s. 176). Zmíním pojetí českého sociologa a pedagoga prof. Iva Možného, O. Matouška, I. Plaňavy, B. Krause a J. Langmeiera. Všechny uvedené definice vysvětlují pojem rodina jiným způsobem, avšak ve své podstatě dospívají ke stejným závěrům.

Rodina podle Možného (2002, s. 13) představuje „*sociální zařízení, jehož primárním účelem je vytvářet soukromý prostor, stíněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejnému.*“

Rodina podle Matouška (2003, s. 9–11) tvoří základ všech lidských společností, jejíž smysl spočívá především v reprodukci a následné péči o děti. Rovněž předává dítěti mnohé sociální dovednosti, které jsou podstatné pro fungování ve společnosti. Nezastupitelnou roli hraje pro dítě, ale i pro dospělého člověka. Hlavním rysem rodiny je, že její členové sdílí bydlení, které vytváří domov a dává jedinci pocit jistoty a bezpečí.

Plaňava (1994 cit. podle Kraus et al., 2001, s. 78) vymezuje rodinu jako „*strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.*“

Kraus (2001, s. 78) charakterizuje rodinu jako „*institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby.*“ Podstatu každé rodiny tvoří muž a žena, kteří spolu žijí v manželském svazku či v jiném partnerském soužití.

Langmeier a Kňourková (1988, s. 62) popisují rodinu jako institucionalizovanou biosociální skupinu, která je tvořena minimálně dvěma lidmi opačného pohlaví, mezi kterými se nevyskytují příbuzné vazby, a z jejich dětí.

2.2 Funkce rodiny

Odborná literatura nejčastěji uvádí čtyři základní funkce, které rodina vůči svým členům plní. Mezi ně patří funkce biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, socializačně-výchovná a emocionální (Kraus, 2008; Dunovský, 1999; Potočárová, 2008; Šulová et al., 2011; Procházka, 2012). Funkce rodiny se vzájemně prolínají a ovlivňují, není možné je od sebe oddělit a každá z nich je nenahraditelná.

Další autoři doplňují výše zmíněné funkce. Kraus (2008, s. 82) i Procházka (2012, s. 110) přidávají funkci rekreační (relaxační, zábavnou) a ochrannou. Také Hroncová (2001, s. 83) uvádí ochrannou funkci.

2.2.1 Biologicko-reprodukční funkce

Biologicko-reprodukční funkce patří mezi hlavní funkci rodiny, protože s sebou přináší přechod k rodičovství. Rovněž je důležitá i pro udržení lidstva, společnosti (Kraus, 2008, s. 81; MPSV ČR, 2004, s. 9).

Tato funkce je někdy nazývána jako sexuální funkce, a to z toho důvodu, že odděluje sexuální aktivity realizované pro radost od sexuálních aktivit uskutečňovaných za účelem reprodukce. Důležité je zmínit, že biologicko-reprodukční funkce nespočívá jen v přivedení potomka na svět, ale především v péči o něj (Dunovský, 1999, s. 92).

Stoupá počet mladých lidí, kteří plánují jedináčka nebo nechtějí vůbec žádné dítě. Roste i počet žen, které upřednostňují kariéru před rodinným životem. Dítě je chápáno jako bariéra v profesním růstu a vlastní seberealizaci. Problematická se jeví i snížená plodnost jednoho z partnerů. Důsledkem toho se dítě rodí nepřirozenou cestou, asistovanou reprodukcí (Šulová et al., 2011, s. 179).

2.2.2 Sociálně-ekonomická funkce

Sociálně-ekonomická funkce má souvislost s ekonomickým systémem společnosti. Členové rodiny vykonávají určité povolání a současně se v roli spotřebitele zapojují do trhu. V případě, že tato funkce nefunguje, může dojít k nezaměstnanosti nebo zvyšování životních nákladů (Kraus, 2008, s. 81–82).

Dunovský (1999, s. 92) nazývá tuto funkci jako ekonomicko-zabezpečovací a zmiňuje, že se týká jak dítěte v rodině, tak všech jejích členů. Dříve byla rodina podstatnou domácí výrobní jednotkou. V současnosti je rodina převážně považována za spotřební jednotku, závislou na

výrobní činnosti společnosti. Nicméně některé prvky výroby zůstaly zachovány. Můžeme je nalézt ve vnitřních činnostech domácnosti, které vytvářejí její hmotné zabezpečení. Jedná se zejména o vaření a uklízení. V nejširším slova smyslu má sociálně-ekonomická funkce umožnit členům rodiny životní jistotu.

2.2.3 Socializačně-výchovná funkce

Rodina je prvním socializačním činitelem v životě dítěte. Získává v ní základní návyky, způsoby chování běžného života, hodnoty a normy. Učí se správně komunikovat, předat informace druhým a řešit krizové situace. Mimo jiné mu zprostředkovává zpětnou vazbu, která je důležitá pro formování sebehodnocení. Rodina ho tedy má připravit na vstup do praktického života se všemi jeho překážkami. Kromě rodiny má na socializaci významný podíl škola a vrstevníci (Kraus, 2008, s. 82; Šulová et al., 2011, s. 180–181).

„Rodina jako jeden z klíčových socializačních činitelů je významným prostředím, ovlivňujícím vývoj všech jedinců, kteří jsou jejími členy. Rodiče poskytují svému dítěti v průběhu přirozených společných aktivit ničím nezastupitelný komplementární model chování dvou pohlavních pólů zastoupených v přírodě. Jakékoliv nahrazování rodičů v jeho prvních letech života komplikuje dítěti do značné míry chápání signálů, které mu okolní svět vysílá, nejsou-li mu předem zprostředkovány v přirozené interakci s rodiči“ (Šulová, 2004, s. 121–136). Autorka tímto poukazuje na to, že dítě pro svůj zdárný vývoj potřebuje vyrůstat v úplné rodině.

Socializačně-výchovná funkce se zakládá na projevování skutečného zájmu, kvalitní péči a výchově o dítě. Také záleží na tom, jak jej rodina přijme a jak pochopí jeho požadavky a potřeby. U nich je důležité, aby byly zavčas a vhodně uspokojovány (Dunovský, 1999, s. 93). Dunovský (1999, s. 93) také dodává, že základem socializačně-výchovné funkce je prosazovat a chránit děti a jejich práva tak, jak jsou obsažena v Úmluvě o právech dítěte.

Národní zpráva o rodině píše: *„tržní prostředí zvyšuje nároky na pracovní výkon a pracovní čas, často na úkor času pro rodinu, výchovu dětí v rodině“* (Národní zpráva o rodině, 2004, s. 52).

2.2.4 Emocionální funkce

Emocionální funkce sehrává v životě každého jedince velmi důležitou roli. Spočívá v tom, že rodina má svým členům poskytovat tři nejdůležitější potřeby – pocit lásky, jistoty a bezpečí. V případě, že dojde k rozvodu, dezintegraci¹ nebo zaneprázdněnosti, rodina tuto funkci nedokáže plnit nebo jen ztěží. Následkem toho u nás od 90. let 20. století dochází ke zvyšování počtu dětí, které jsou citově deprivované či týrané (Kraus, 2008, s. 83). Citová deprivace dle Vágnerové (2005a, s. 266–267) vzniká v momentě, kdy matka neprojevuje zájem o dítě a zanedbává jej. Negativní zkušenost dítěte s citovou deprivací má za následek nepříznivý vývoj jeho osobnosti, projevuje se změnami v jeho prožívání, uvažování a chování. Národní zpráva o rodině (MPSV ČR, 2004, s. 10) zmiňuje, že jediné zdravá rodina je schopna zaručit výchovu zdravých a emocionálně stabilních dětí.

¹ V rodinách ubývají společně strávené chvíle, při kterých si její členové navzájem vypráví své zážitky, radosti, ale i starosti. Narůstá počet rodin, které se pouze potkávají a přestávají spolu komunikovat. Každý člen rodiny si žije svůj vlastní život (Kraus, 2008, s. 84–85).

3 RODIČOVSTVÍ

„Rodičovství představuje jeden z klíčových okamžiků v životě člověka, kdy přebírá na sebe v podstatě nezrušitelnou roli otce nebo matky“ (Janiš, 2004, s. 22).

Jedná se o celoživotní záležitost. Zanikne pouze v případě úmrtí jednoho z členů, a to dítěte nebo rodiče (Fialová a kol., 2000, s. 57).

Janiš (2004, s. 22–23) uvádí, že rodičovství má předcházet fáze partnerství a manželství. Domnívá se, že pokud tyto fáze proběhnou v pořádku, dojde s větší pravděpodobností k zachování rodiny a k tomu, že bude plnit všechny své funkce tak, jak se u rodiny předpokládá.

Matoušek (2003, s. 15) zmiňuje, že *„vznik rodičovského páru by nebyl možný bez doplňkových způsobů chování muže a ženy, přičemž pro muže je typický postoj aktivního získávání, „dobývání“, imponování, kdežto pro ženu je typický postoj podvolování, „zdráhání“.*

3.1 Pozitiva a negativa rodičovství

Nejdůležitějším přínosem rodičovství je rozvoj vztahů. Mateřství i otcovství poskytuje nové vztahy, vztahy mezi rodičem a dítětem. Nastávají i nové vztahy mezi partnery. Žena spatřuje manžela v roli otce a manžel ženu v roli matky. Rodičovství s sebou přináší i přátelské vztahy s jinými rodiči, které mají také malé děti. Mateřství je přínosné hlavně pro ženy, stává se pro ně zdrojem k osobnímu rozvoji, případně jim dodává smysl života. Dále můžeme zmínit, že rodičovství zaručuje pokračování rodu či je příležitostí, jak lépe poznat sám sebe, ale i okolí (Sobotková, 2001, s. 115).

Rodičovství má i svá negativa. Přináší s sebou omezení osobní svobody, a to obzvláště v útlém věku, kdy dítě potřebuje největší péči. Velká mezinárodní studie uvádí, že hlavním důvodem odkládání mateřství je právě ztráta osobní svobody. Mezi další negativa řadíme finanční znevýhodnění a zpomalení růstu kariéry u matek. Mateřství odkládají zpravidla ženy s vyšším vzděláním, které žijí a pracují ve městě. V neposlední řadě může mít rodičovství negativní dopad na manželství, především na vyčerpanost a sexuální život (Sobotková, 2001, s. 113–115).

3.2 Postoje k rodičovství

Výzkum Mladá generace 1997 sledoval postoje mladých lidí k rodičovství. Zjistilo se, že mladí lidé považují rodičovství za přirozenou součást života. Převážná část z nich předpokládá, že děti mít bude. Shodují se na tom, že největším štěstím v životě je sledovat vývoj dětí. Tento

fakt potvrdilo 90 % respondentů. Rovněž se prokázalo, že mladí lidé preferují rodinu před pracovní kariérou. Potvrdila to více jak polovina žen a 40 % mužů. Můžeme tedy říct, že rodina je pro mladé lidi hlavní prioritou (Fialová a kol., 2000, s. 80). Výzkum uskutečněný v roce 2009 také potvrzuje, že většina mladých lidí chce mít dítě. Pouze 5 % dítě mít nechce (Katrňák et al., 2010, s. 128).

4 MANŽELSTVÍ

Pro období před rokem 1989 byl typický nízký věk vstupu do manželství a po sňatku brzy následovalo narození dětí, často dvou. Velká část sňatků byla uzavřena předčasně z důvodu těhotenství partnerky. Nesezdané soužití bylo společností tolerováno jen v případě, že už si jedním manželstvím prošli. Po roce 1989, kdy nastal pád komunistického režimu, došlo k výrazné proměně. Přibývá mladých lidí, kteří odkládají nebo odmítají vstup do manželství a plození dětí. I když lidé vstupují do manželství méně často, rozvodovost stále roste. Nejčastějším důvodem poklesu sňatečnosti je upřednostňování osobní svobody a individuálního rozvoje (Chaloupková a Šalamounová, 2004, s. 13; Fialová a kol., 2000, s. 73).

Fialová a kol. (2000, s. 73–74) se ve svém výzkumu zaměřovala na problematiku osobní svobody a individuálního rozvoje. Zmiňuje se o tom, že je možné rozdělit lidi do čtyř skupin podle toho, jak nahlíží na institut manželství. První skupinu představují idealisté, kteří uzavírají manželství rádi, nevnímají jej jako omezování osobní svobody. Druhou skupinu tvoří realisté, kteří berou na vědomí, že je manželství v osobní svobodě omezí, ale přesto chtějí uzavřít sňatek. Třetí skupinou jsou individualisté, kteří mají strach z toho, že vstupem do manželství přijdou o osobní svobodu, tudíž jej většinou neuzavírají. Nakonec lidé, kteří nechtějí vstoupit do manželství z jiných příčin, než je omezování osobní svobody. Co se týká pohlaví, mezi ženami převažují idealistky, muži jsou častěji individualisté.

Hamplová a Katrňák (2018, s. 75) dodávají, že se každé druhé dítě rodí mimo manželství, zvyšuje se nestabilita partnerských vztahů, narůstá počet neúplných rodin a děti tráví méně času s oběma rodiči. Manželství je v současnosti pojímáno jako individuální volba a rozhodnutí dvou lidí. Volba závisí většinou na nich, vliv rodiny a společnosti téměř vymizel (Katrňák et al., 2010, s. 22).

4.1 Definice a vznik manželství

V České republice je manželství vymezeno v Novém občanském zákoníku, konkrétně zákonem č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku, který ho definuje jako *„trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc“* (Zákon č. 89/2012 Sb.). Choděra (2002, s. 10) k tomuto dodává: *„Mluví-li zákon o manželství jako trvalém společenství, nemá se tím na mysli, že manželství musí trvat od uzavření po dobu života obou manželů, i když by*

tento stav byl jistě ideální. Zákon počítá s tím, že lidé nejsou dokonalí, a ne každý dokáže žít po celý život v jednom svazku. Z tohoto důvodu zákon počítá i s rozvodem manželství.“

Giddens (1999, s. 156) uvádí, že *„manželství můžeme definovat jako sociálně akceptovaný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci. Sňatkem dvou partnerů se stávají příbuznými nejen oni sami, ale i jejich rodiče, sourozenci a další pokrevní příbuzní každého z nich.“*

Manželství vzniká prohlášením muže a ženy, že spolu dobrovolně a svobodně vstupují do manželského svazku. Sňatek bývá uzavřen před orgánem veřejné moci, nebo orgánem církve (náboženské společnosti) za přítomnosti dvou svědků. Rozlišujeme tedy občanský a církevní sňatek (Zákon č. 89/2012 Sb.).

4.2 Význam manželství

Prostřednictvím manželství je možné uspokojit různé psychické potřeby, zejména potřebu jistoty, lásky, bezpečí a zázemí. Díky těmto uvedeným skutečnostem se člověk necítí osaměle a má pocit, že někam patří. Manželství uspokojuje i potřebu seberealizace, protože potvrzuje splnění sociální normy. Poslední potřebou, kterou Vágnerová uvádí, je potřeba otevřené budoucnosti. To znamená, že si manželé vytyčují představu o společném životě – společné cíle, plány do budoucna. Může se jednat například o založení vlastní rodiny (Vágnerová, 2007, s. 91).

Choděra (2002, s. 10–11) zmiňuje, že manželství má plnit tři základní funkce. Jedná se o funkci sexuálního soužití, výchovu dětí a vzájemnou pomoc. Funkce sexuálního soužití má největší význam v době, kdy manželé nemají děti. Výchova je nejpodstatnější při narození dětí. Vzájemná pomoc je nejdůležitější ve stáří, kdy jeden z manželů může mít zhoršené zdraví a potřebuje zvýšenou péči. Z uvedeného vyplývá, že v každém období manželského vztahu jsou některé funkce důležitější než ostatní.

Jankovský (2003, s. 81) spatřuje smysl manželství ve vzájemném sdílení, důvěřivosti a ochotě trpělivě si naslouchat. Manželství vytváří domov, ve kterém se oba cítí bezpečně. *„Proto není domov ani tolik místem či adresou, jako spíše zvláštním fenoménem, je způsobem našeho prožívání.“*

Podle mého názoru jde o to, aby se oba cítili v manželství spokojeni. Manželství by mělo být prospěšné pro oba, nikoliv jenom pro jednoho. Pokud jeden druhého zraňuje či upřednostňuje pouze své potřeby, manželství postrádá smysl.

4.3 Motivy a podmínky k uzavření manželství

Ženy i muži se shodují v těchto důležitých motivech pro vstup do manželství: stabilní vztah, pocit bezpečí, narození potomků po svatbě, pravidelný sexuální život, pomoc v domácnosti (dělba domácích prací), finanční a právní záruky (převážně ženy). Méně zásadní je pro ně tlak rodičů a společnosti na nesezdaný vztah. Mladí lidé jsou pro vstup do manželství více motivováni emocemi než praktickými důvody (Fialová a kol., 2000, s. 75–76).

Ke vstupu do manželství musí být naplněny tyto podmínky, aby mohlo manželství kvalitně fungovat. První podmínkou je ekonomická stránka – pravidelný příjem, finanční zajištění (např. spoření, hypotéka) a finanční gramotnost. Druhou jsou dobré rodinné vztahy (emocionální a finanční podpora) a státní podpora. Třetím životním předpokladem je ukončené vzdělání, zletilost a vzájemná znalost zdravotního stavu. Poslední nutnou podmínkou je silný citový vztah, pocit bezpečí a dohoda o budoucích potomcích (Fialová a kol., 2000, s. 77).

4.4 Postoje k manželství

Výzkumů zaměřených na postoje o budoucím rodinném a partnerském životě mladých lidí bylo realizováno několik, například výzkum Mladá generace 1997 (Fialová a kol., 2000), ISSP Rodina a gender role z roku 1994 a 2002 (Chaloupková a Šalamounová, 2004), Páry a rodiny (Katrňák, 2010), Sociální analýza ve východočeském regionu (Janiš, 2004).

Pro přiblížení uvádím některé získané poznatky z výše uvedených výzkumů. Dle výsledků výzkumu Fialové a kol. (2000, s. 62–70) většina mladých lidí chce v budoucnosti s partnerem uzavřít sňatek, ale až poté, co si s ním vyzkouší žít. Ukázalo se, že jenom 10 % neuvažuje o manželství. Podle výzkumného záměru Janiše (2004, s. 21) se také zjistilo, že převážná část mladých lidí plánuje vstoupit do manželství. Předmětem výzkumů byl i ideální věk pro vstup do manželství. Zjistilo se, že pro mladé lidi je nejvhodnější uzavřít první manželství okolo 25 až 30 roku života. Pozdější vstup do manželství je způsoben především tím, že vzrostl počet mladých studujících lidí. Studují mnohem déle než dříve. Přibližně polovina z nich ukončí studium o dva až čtyři roky později než jejich rodiče. Poté shání zaměstnání a budují si profesní kariéru. Nakonec si zakládají své domácnosti, rodinu a uzavírají manželství. Stále méně mladých lidí uzavírá manželství po ukončení studia (Fialová a kol., 2000, s. 38–40). Janiš (2004, s. 20) ve svém výzkumném záměru *Sociální analýza mládeže ve východočeském regionu* zjistil, že do 25 let věku plánuje uzavřít sňatek přibližně pětina respondentů. Většina však až v pozdějším věku, přičemž dívky se chtějí dříve vdávat než chlapeci ženit. Po 30. roku života

uvažuje o manželství 11,3 % chlapců, zatímco jen 3,3 % dívek. Novější studie Katrňáka a kol. (2010, s. 112) také dokazuje, že ženy i muži chtějí nejčastěji uzavírat sňatek mezi 25. až 30. rokem.

5 NESEZDANÉ SOUŽITÍ

Před rokem 1989 hlavní roli hrálo manželství, které uzavřelo 90 % mladých mužů a 96 % mladých žen. Muži vstupovali do manželství mezi 24. a 25. rokem, ženy mezi 21. a 22. rokem (Janiš, In: Kraus et al., 2006, s. 81). Po roce 1989 dochází ke změně. Klesá počet sňatků a narůstá počet nesezdaných soužití (Hamplová et al., 2010). Na příčiny rozšíření nesezdaného soužití nahlíží autoři odlišně. Hamplová a Pikálková (2002, s. 145) zmiňují, že současná společnost je k této formě partnerského soužití tolerantní, tudíž mladí lidé nemají potřebu vstupovat do manželství. Další příčinou můžou být okolnosti, kterým se lidé přizpůsobují. Mezi ně patří časté střídání zaměstnání a změna bydliště. Lidé pak chtějí žít především současností a na budoucnost se příliš nezaměřují (Kuchařová, 2003; Keller, 2005). Kučera (2000, s. 13) spatřuje hlavní příčiny v růstu individualismu, odmítání tradičních hodnot či ve změnách ekonomických podmínek.

5.1 Pojetí nesezdaného soužití

Nesezdané soužití je chápáno jako forma soužití muže a ženy bez uzavření manželského svazku (Rabušic, 1996 cit. podle Maříková et al., 2010, s. 368). Gregorová a Králíčková (1998, s. 209) jej charakterizuje jako neformální soužití partnerů, kteří spolu trvale bydlí a hospodaří. Nazýváme je druh a družka. Podle Hamplové a Pikálkové (2002, s. 127) je nesezdané soužití považováno za „*moderní variantu partnerského života typickou pro novou společenskou situaci, v níž mladí lidé již nepotřebují svůj vztah formálně stvrzovat.*“

Tento typ partnerského soužití má více forem. Může se jednat o krátkodobé, předmanželské či dlouhodobé soužití partnerů. Poslední uváděné je považováno za alternativní formu manželství, do kterého se rodí děti (Maříková et al., 2010, s. 368). Formy nesezdaného soužití rozlišuje i Rabušic (2001, s. 197). Hovoří o soužití porozvodovém, kdy spolu žijí rozvedení partneři, kteří již znovu nechtějí vstupovat do manželství. V případě, že spolu partneři žijí „na zkoušku“ a teprve poté vstoupí do manželství, jedná se o soužití snoubenecké. Další podobou je soužití dočasné, ke kterému může dojít v případě, kdy spolu chodí dva mladí lidé, ale prozatím nepřemýšlejí o uzavření manželství. Může se také ale jednat o vztah, kdy rozvedený člověk má partnera, ale zatím nepřemýšlí nad dalším sňatkem. Tito lidé nakonec uzavrou manželství, nebo se rozejdou. Poslední forma je nazývaná jako soužití namísto manželství, kdy spolu partneři dlouhodobě žijí a mají i děti. Můžeme ji nazvat jako alternativu k manželství.

5.2 Postoje k nesezdanému soužití

Výsledky výzkumu *Rodina a gender role* dokazují, že Češi jsou tolerantní k alternativním formám soužití. Závisí však na formě nesezdaného soužití. S tím, že by měli partneři spolu nejprve žít a až poté se vzít, souhlasí téměř tři čtvrtiny respondentů. Naopak dlouhodobé nesezdané soužití bez úmyslu později vstoupit do manželství Češi podporují méně. Obě tyto formy nesezdaného soužití nejvíce podporují mladí lidé, ale ani střední generace není proti. Také je podporují bezdětní a svobodní lidé. Nejméně tyto formy podporují lidé starší 50 let, věřící, lidé s nižším vzděláním a lidé z nižších společenských tříd. Závěrem lze říci, že nesezdané soužití se sice stává oblíbeným, ale pouze jako předstupeň manželství (Chaloupková a Šalamounová, 2004, s. 21–25).

6 ROZDÍL MEZI MANŽELSTVÍM A NESEZDANÝM SOUŽITÍM

Hlavní rozdíl spočívá ve formálnosti, tedy v jejich vzniku a zániku. Manželství vzniká uzavřením sňatku, který je doprovázen svatebním rituálem. Naopak u nesezdaného soužití tento rituál chybí. Manželství zaniká rozvodem, který je právně ošetřen. Po rozvodu dochází k vypořádání společného majetku. Zatímco při rozpadu nesezdaných soužití neexistuje žádná právní úprava (Rabušic, 2001, s. 198–199).

Manželství charakterizuje vzájemná podpora obou partnerů. Nesezdané soužití je spíše založeno na individualismu (Hamplová a Pikálková, 2002, s. 128).

Další rozdíly lze sledovat v hospodaření s penězi. Pro manželství jsou charakteristické sdílené finanční zdroje (Hamplová a Pikálková, 2002, s. 128). Z šetření ISSP 1994 a ISSP 2002 vyplývá, že partneři, kteří žijí v nesezdaném soužití, si častěji, než manželé nechávají část svých příjmů pro sebe. Navzdory tomu počet nesezdaných párů, které mají zcela oddělené finance, výrazně klesl. Nejčastěji společně hospodaří páry, které spolu mají děti, nehledě na to, zda žijí v manželství, či nikoliv (Chaloupková, 2006, s. 976–984).

Manželství a nesezdané soužití se liší i v dalších ohledech. V manželství jsou přijímané tradiční postoje k rodině. Důraz je kladen i na tradiční dělbu rolí v domácnosti. U nesezdaných soužití tomu tak příliš nebývá, a tudíž mají menší pravděpodobnost, že vytvoří dlouhodobý a pevný vztah (Hamplová a Pikálková, 2002, s. 128). Na jejich stabilitu nahlíží autoři rozdílně. Rabušic (2001, s. 198) zmiňuje, že míra rozvodovosti manželství se od míry rozpadu nesezdaného soužití příliš neliší, obě jsou poměrně vysoké. Z tohoto důvodu je velká pravděpodobnost, že člověk v životě naváže více svazků, ať už manželských či nesezdaných. Podle šetření SEPM (2006) bylo zjištěno, že manželství je stabilnější než nesezdané soužití (Hamplová, 2007, s. 69). Šetření rodiny a reprodukce 1997 dokazuje totéž (Hamplová, 2001, s. 58).

7 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumná část se zabývá postoji studentů Střední průmyslové školy a Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou k manželství a rodině. V této části je popsána metodologie výzkumného šetření – cíl výzkumu, stanovení výzkumných otázek, formulace hypotéz, metoda sběru dat, charakteristika výzkumného souboru, předvýzkum a samotná realizace. Nejdůležitějšími částmi výzkumného šetření jsou vyhodnocená data, verifikace hypotéz a závěr, kde se nachází veškeré poznatky, které jsem zjistila prostřednictvím výzkumného šetření.

7.1 Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem této práce je zjistit, jaké postoje zastávají studenti Střední průmyslové školy a Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou k manželství a rodině. Dalším cílem je vzájemné porovnání postojů.

7.2 Stanovení výzkumných otázek

Hlavní výzkumná otázka: Jaké postoje zastávají studenti vybraných středních škol k manželství a rodině?

Dílní výzkumné otázky:

VO1: Má rodinné zázemí, ve kterém byli studenti vychováváni vliv na jejich postoje k manželství?

VO2: Má pohlaví studenta vliv na vstup do manželství před narozením dítěte?

VO3: Jaký je vztah mezi typem školy a postoji k rodičovství?

VO4: Jaký je vztah mezi typem školy a preferencí typu partnerského soužití?

VO5: Jaký je vztah mezi typem školy a hodnotovou orientací?

VO6: Považují studenti středních škol za důležité vstoupit do manželství před narozením dítěte?

VO7: Jaký počet dětí studenti středních škol nejčastěji preferují?

VO8: Jakou vlastnost považují studenti středních škol za nejdůležitější při výběru životního partnera/partnerky?

VO9: Jakou formu partnerského soužití nejčastěji preferují studenti středních škol?

VO10: Jaký význam má pro studenty středních škol manželství?

VO11: Co považují studenti středních škol za nejdůležitější před vstupem do manželství?

VO12: Co považují studenti středních škol za nejdůležitější před založením rodiny?

7.3 Formulace hypotéz

Hypotéza je vědecký předpoklad vycházející z poznatků, které jsou o daném jevu známy nebo ze zkušeností výzkumníka. Poznatky, které jsou formulované do hypotéz, se pomocí výzkumu potvrdí, či vyvrátí (Gavora, 2000, s. 50).

H1: Studenti středních škol vyrůstající v úplné rodině plánují uzavřít manželství častěji než studenti z neúplné rodiny.

H2: Pro studentky středních škol je narození dítěte před vstupem do manželství důležitější než pro studenty.

H3: Studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou mají kladnější postoj k rodičovství než studenti Gymnázia F. M. Pelcla.

H4: Studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou považují manželství za nejlepší formu partnerského soužití častěji než studenti Gymnázia F. M. Pelcla.

H5: Pro studenty Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou je důležitější věnovat se rodině a dětem než pro studenty Gymnázia F. M. Pelcla.

7.4 Metoda sběru dat

Sběr dat probíhal pomocí kvantitativního výzkumného šetření. Formou dotazníkového šetření byly zjišťovány postoje studentů vybraných středních škol k manželství a rodině. Dotazník se skládal z patnácti otázek a byl zcela anonymní. První dvě otázky jsou faktografické, kde jsem se respondentů dotazovala na jejich pohlaví a studující střední školu. Dále dotazník obsahuje 7 polouzavřených otázek a 4 uzavřené otázky. Na otázku č. 3 a 6 respondenti odpovídali na základě intervalových škál, které jsou žádoucí ke zkoumání postojů. Dotazník k tomuto výzkumnému šetření je obsažen v přílohách.

7.5 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvoří 250 respondentů. Jedná se o 132 mužů a 118 žen. Z toho se zapojilo 135 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 115 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou.

7.6 Předvýzkum

Před zahájením výzkumného šetření proběhl předvýzkum, kterého se zúčastnilo 10 respondentů. Cílem předvýzkumu bylo zjistit, zda výzkumný nástroj funguje. Během předvýzkumu nenastaly žádné komplikace. Respondenti mi sdělili, že dotazník je srozumitelný. Žádné úpravy v něm neproběhly, tudíž mohl být osobně předán dalším respondentům.

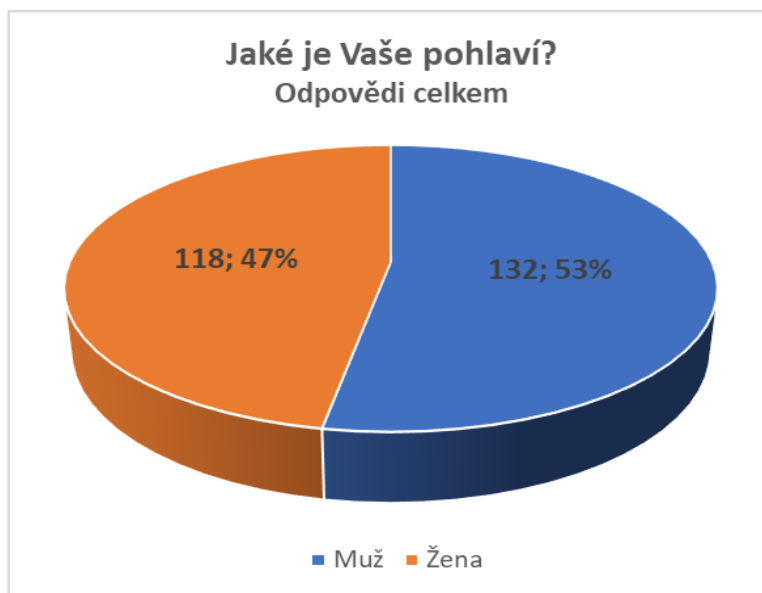
7.7 Realizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí dotazníkového šetření. Nejprve jsem prostřednictvím emailu kontaktovala Gymnázium F. M. Pelcla a Střední průmyslovou školu v Rychnově nad Kněžnou, zda by bylo možné osobně rozdat dotazníky mezi studenty. Tuto možnost jsem zvolila z toho důvodu, že se dotazník týká úzkého okruhu lidí. Zpětná vazba ze strany škol byla pozitivní. Následně jsem osobně navštívila obě školy. K vyplňování dotazníků docházelo ve vyučovacích hodinách za přítomnosti vyučujícího. Termín sběru dat probíhal od 7. do 18. února 2022. Celkem bylo získáno 273 dotazníků. Z toho jsem se rozhodla 23 dotazníků vyřadit, protože byly chybně vyplněné či odpovědi nebyly úplné.

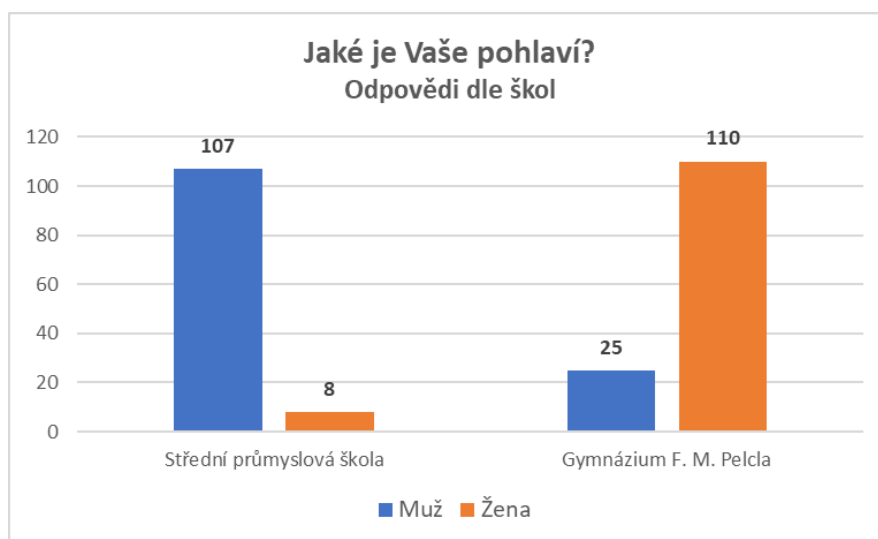
7.8 Zpracování a vyhodnocení dat

V této části jsou rozebrány jednotlivé otázky z dotazníku. Každá otázka z dotazníku je pro snadnější přehlednost vyjádřena pomocí grafů. Odpovědi jsem vyhodnocovala přes Microsoft Excel. Pod každým grafem je uveden slovní komentář s přesnými údaji o počtech jednotlivých odpovědí respondentů pro lepší prezentaci výsledků.

Otázka č. 1

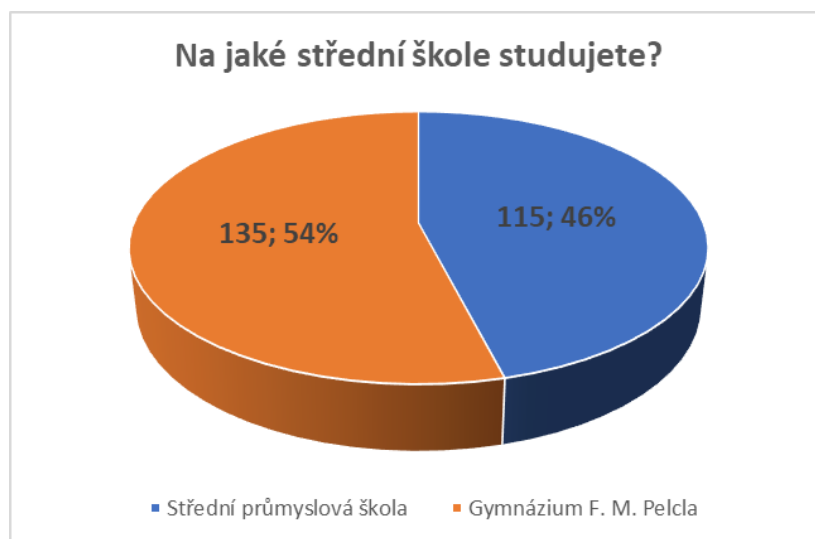
Graf 1: Pohlaví respondentů – Celkové odpovědi obou škol

Graf 2: Pohlaví respondentů – Odpovědi podle typu střední školy

První otázka se zaměřovala na pohlaví. Na tuto otázku odpovědělo všech 250 respondentů. Konkrétně 132 (53 %) mužů a 118 (47 %) žen. Z toho bylo 107 mužů a 8 žen ze Střední průmyslové školy a 110 žen a 25 mužů z Gymnázia F. M. Pelcla.

Otázka č. 2

Graf 3: Studovaný typ školy

Druhá otázka zjišťovala, jaký typ střední školy respondenti studují. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti. Dotazníkové šetření se zúčastnilo 135 (54 %) studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 115 (46 %) studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou.

Otázka č. 3

Tabulka 1: Životní hodnoty respondentů – Celkové odpovědi obou škol

	1	2	3	4	5
Mít co nejvyšší vzdělání	3	27	119	82	19
Mít čas na vlastní zájmy	2	3	34	107	104
Mít zajímavou a užitečnou práci	3	3	22	91	131
Věnovat se rodině a dětem	9	11	29	66	135
Mít čas na přátele	2	9	53	94	92
Mít hodně peněz a dobře si žít	3	11	53	104	79
Starat se o domácnost	15	40	91	86	18

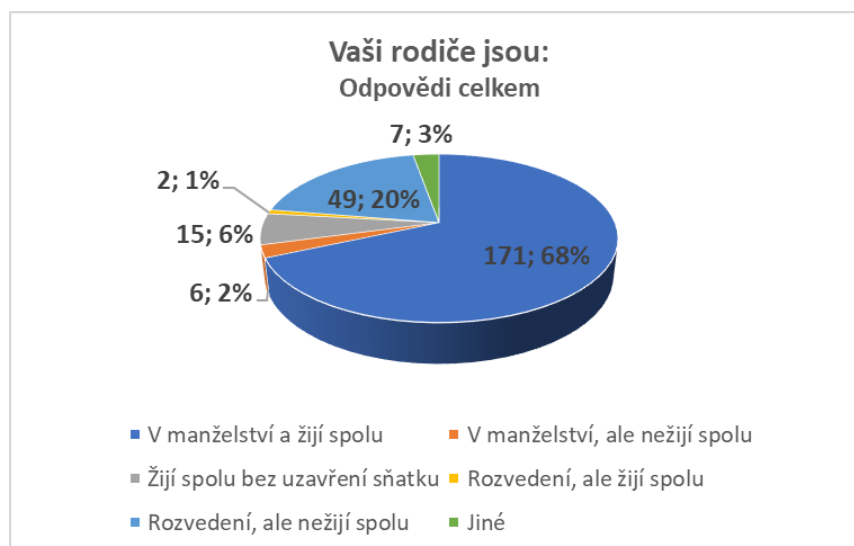
Tabulka 2: Životní hodnoty respondentů – Odpovědi podle typu střední školy

	1		2		3		4		5	
	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G
Mít co nejvyšší vzdělání	2	1	17	10	54	65	34	48	8	11
Mít čas na vlastní zájmy	1	1	2	1	23	11	47	60	42	62
Mít zajímavou a užitečnou práci	2	1	1	2	13	9	44	47	55	76
Věnovat se rodině a dětem	6	3	7	4	15	14	37	29	50	85
Mít čas na přátele	1	1	6	3	28	25	40	54	40	52
Mít hodně peněz a dobře si žít	2	1	3	8	18	35	47	57	45	34
Starat se o domácnost	7	8	20	20	43	48	38	48	7	11

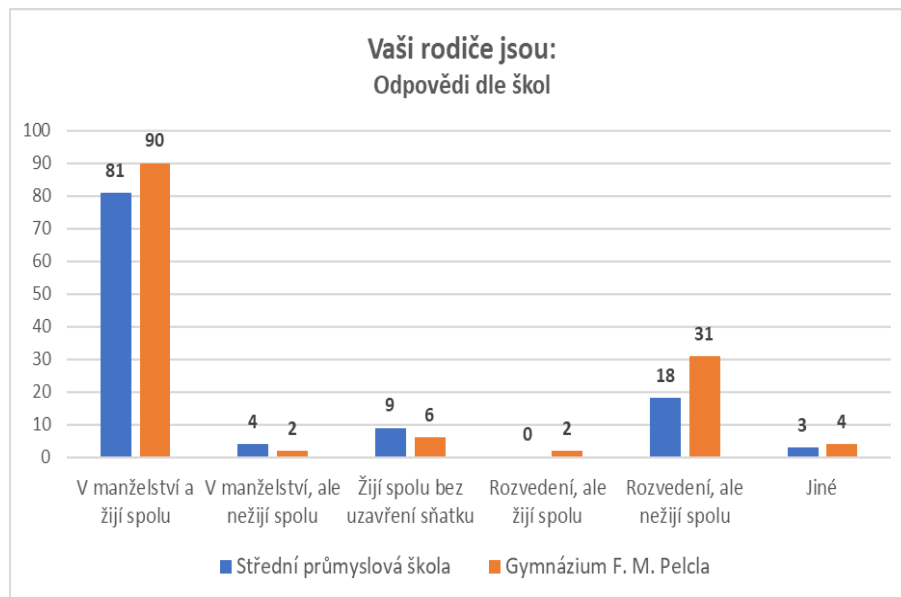
Třetí otázka skrze intervalovou škálu zjišťovala, nakolik jsou pro respondenty důležité uvedené životní hodnoty. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti, kteří měli označit na stupnici od 1 do 5 důležitost každé z uvedených hodnot. Přičemž 1 představovala nejméně důležitou hodnotu a 5 nejvíce důležitou. Z tabulky vyčteme, že většina považuje za nejdůležitější věnovat se rodině a dětem. Tuto hodnotu označilo 135 respondentů. Vzápětí se umístila odpověď mít zajímavou a užitečnou práci, kterou označilo 131 respondentů. Pro 104 respondentů je nejdůležitější mít čas na vlastní zájmy. Pro 92 respondentů je nejdůležitější mít čas na přátele. Pouze 19 dotazovaných označilo hodnotu „mít co nejvyšší vzdělání“ za nejdůležitější. Nejméně respondentů (18) považuje za nejdůležitější starání se o domácnost. Na druhou stranu, pro nejvíce respondentů (15) je nejméně důležitou životní hodnotou starání se o domácnost.

Pokud porovnáme obě školy, můžeme si všimnout, že studenti Gymnázia F. M. Pelcla (85 respondentů) považují za nejdůležitější věnovat se rodině a dětem častěji než studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou (50 respondentů). Co se týče nejméně důležité hodnoty, největší rozdíl se objevil u věnování se rodině a dětem. Označilo ji 6 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou a 3 studenti z Gymnázia F. M. Pelcla.

Otázka č. 4

Graf 4: Partnerské soužití rodičů – Celkové odpovědi obou škol

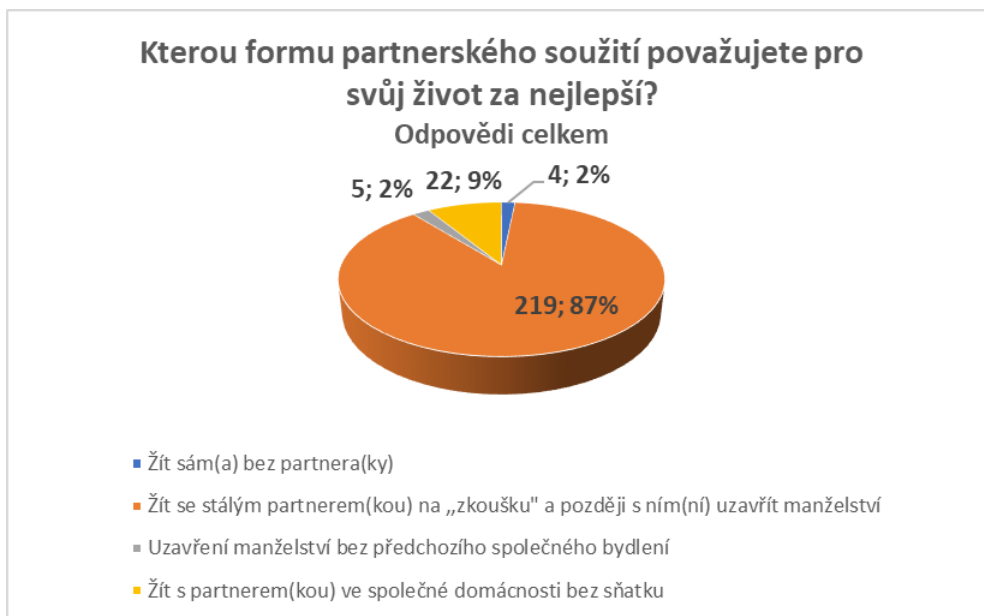

Graf 5: Partnerské soužití rodičů – Odpovědi podle typu střední školy

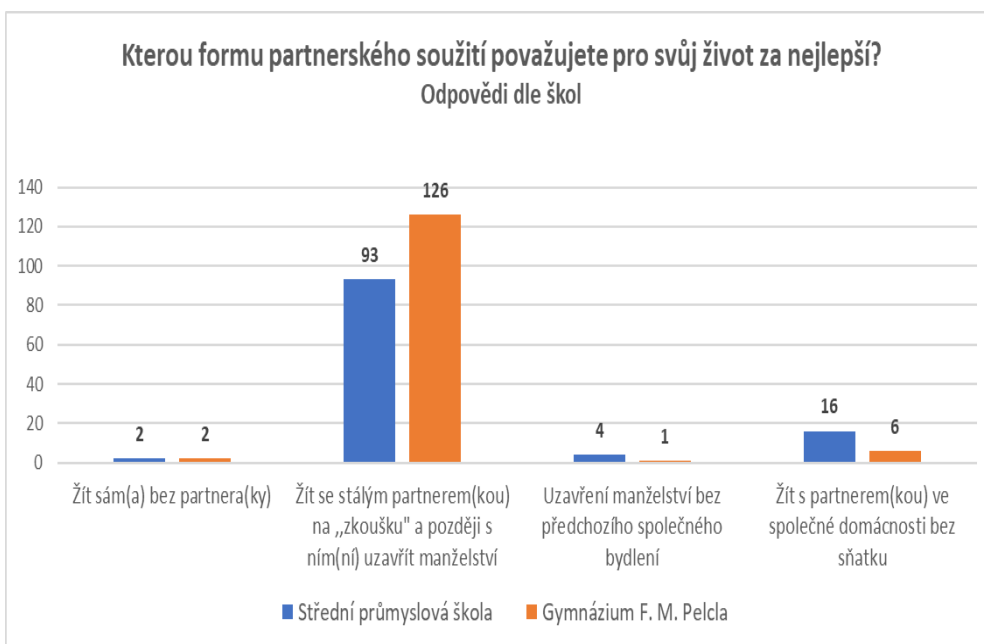
Čtvrtá otázka se týkala toho, v jakém partnerském soužití žijí rodiče respondentů. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti. Z grafu č. 4 vyčteme, že nejčastější odpověď byla v manželství a žijí spolu. Tuto odpověď označilo 171 (68 %) respondentů. Dalších 49 (20 %) respondentů uvedlo, že jsou jejich rodiče rozvedení, ale nežijí spolu. Dále 15 (6 %) respondentů zvolilo, že rodiče spolu žijí, ale bez uzavření sňatku. Čtvrtou nejčastější odpovědí bylo „Jiné“, kam 7 (3 %) respondentů připsalo své odpovědi. Zde 4 respondenti zmínili odpověď: „Rodiče spolu nežijí a nikdy se nevezali.“ Také 2 respondenti napsali, že jeden z rodičů zemřel. Zbylý 1 respondent odpověděl: „Probíhá rozvod, nežijí spolu.“ Pátou nejčastější odpověď: „v manželství, ale nežijí spolu“ zvolilo 6 (2 %) respondentů. Nejméně respondentů, konkrétně 2 (1 %) uvedlo, že jsou jejich rodiče rozvedení, ale žijí spolu.

Co se týče porovnání odpovědí dle škol, nejčastější odpověď „v manželství a žijí spolu“ zvolilo 90 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 81 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Nejméně studentů označilo možnost „rozvedení, ale žijí spolu“. Jednalo se o 2 studenty z Gymnázia F. M. Pelcla.

Otázka č. 5

Graf 6: Preferovaná forma partnerského soužití – Celkové odpovědi obou škol

Graf 7: Preferovaná forma partnerského soužití – Odpovědi podle typu střední školy

Pátá otázka měla zjistit, jakou formu partnerského soužití respondenti považují pro svůj život za nejlepší. Nejvíce respondentů, konkrétně 219 (87 %) vybralo možnost „žít se stálým partnerem(kou) na „zkoušku“ a později s ním(ní) uzavřít sňatek“. Za nimi následuje 22 (9 %) respondentů, kteří považují pro svůj život za nejlepší žít s partnerem(kou) ve společné domácnosti bez sňatku. Následuje odpověď „uzavření manželství bez předchozího společného bydlení“, kterou vybralo 5 (2 %) respondentů. Zbýlých 4 (2 %) respondentů považuje pro svůj život za nejlepší žít sám(a) bez partnera(ky).

Co se týče porovnání odpovědí dle škol, nejčastější odpověď „žít se stálým partnerem(kou) na „zkoušku“ a později s ním(ní) uzavřít manželství“ zaznamenalo v dotazníku 126 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 93 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Pouze 4 respondenti chtějí žít sami bez partnera(ky). Uvedli to 2 studenti z Gymnázia F. M. Pelcla i 2 studenti ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou.

Otázka č. 6

Tabulka 3: Vlastnosti ideálního životního partnera(ky) – Celkové odpovědi obou škol

	1	2	3	4	5
Smysl pro rodinný život	10	16	49	103	72
Vysokoškolské vzdělání	54	83	75	30	8
Hezký vzhled a vystupování	3	10	88	102	47
Inteligence	4	4	40	132	70
Úspěšnost v zaměstnání	4	29	107	84	26
Tolerantnost	2	6	34	92	116
Zodpovědnost a poctivost	2	2	15	79	152
Věrnost	4	1	6	20	219
Dobré vychování	5	2	14	77	152

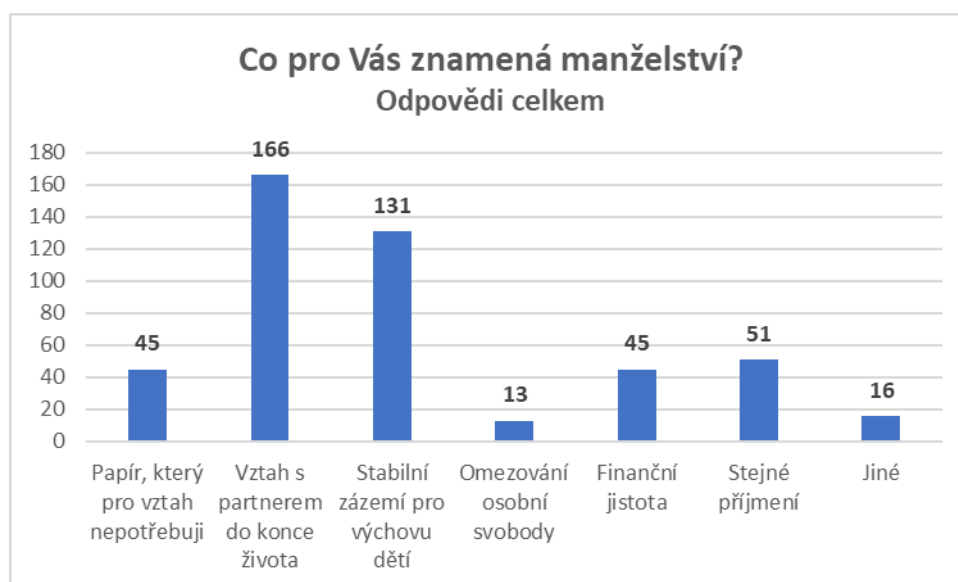
Šestá otázka v dotazníku, uskutečněná pomocí intervalové škály, zkoumala, jak jsou pro respondenty důležité uvedené vlastnosti jejich ideálního životního partnera(ky). Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti. Respondenti měli označit na stupnici od 1 do 5 důležitost každé z uvedených vlastností. Přičemž 1 představovala nejméně důležitou vlastnost a 5 nejvíce důležitou. Z tabulky je patrné, že většina oslovených, konkrétně 219 považuje za nejdůležitější vlastnost u ideálního životního partnera(ky) věrnost. Dále 152 respondentů označilo za nejdůležitější vlastnost zodpovědnost a poctivost. Přičemž stejný počet (152) byl přisouzen i dobrému vychování. Pro 116 respondentů je nejdůležitější vlastností tolerantnost. Co se týče nejméně důležité vlastnosti, nejvíce respondentů (54) zvolilo vysokoškolské vzdělání.

Tabulka 4: Vlastnosti ideálního životního partnera(ky) – Odpovědi podle typu střední školy

	1		2		3		4		5	
	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G
Smysl pro rodinný život	6	4	8	8	27	22	55	48	19	53
Vysokoškolské vzdělání	31	23	42	41	28	47	9	21	5	3
Hezký vzhled a vystupování	2	1	5	5	42	46	38	64	28	19
Inteligence	3	1	4	0	27	13	52	80	29	41
Úspěšnost v zaměstnání	2	2	15	14	51	56	32	52	15	11
Tolerantnost	1	1	6	0	24	10	46	46	38	78
Zodpovědnost a poctivost	2	0	2	0	11	4	40	39	60	92
Věrnost	3	1	1	0	5	1	13	7	93	126
Dobré vychování	4	1	2	0	10	4	43	34	56	96

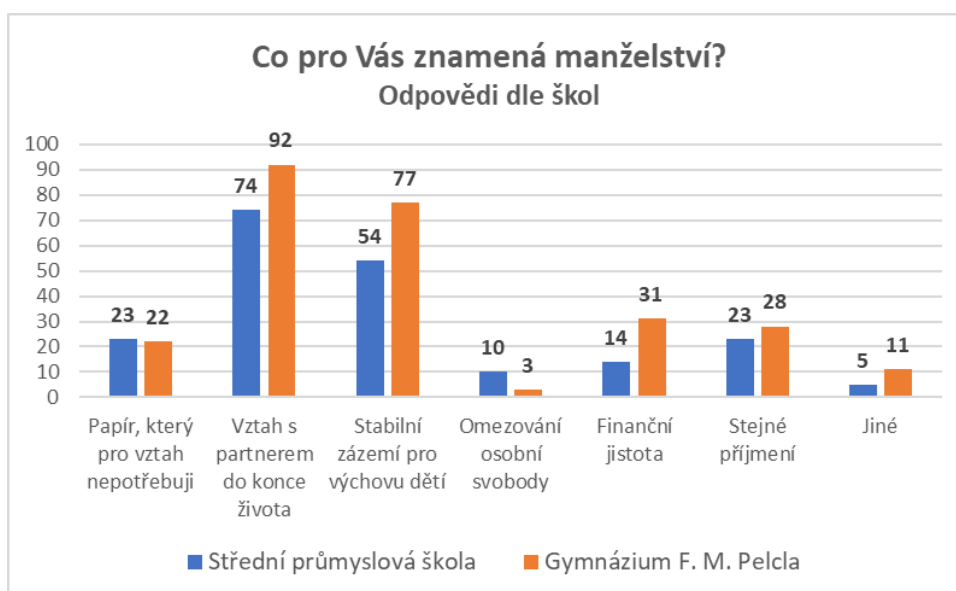
Co se týká nejdůležitější vlastnosti, největší rozdíly se objevily u dobrého vychování a tolerantnosti. Vlastnost dobré vychování označilo 96 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 56 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Tolerantnost označilo 78 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 38 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Dále můžeme z tabulky č. 4 vyčíst, že vysokoškolské vzdělání považuje za nejméně důležitou vlastnost u životního partnera(ky) 31 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou a 23 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla.

Otázka č. 7

Graf 8: Význam manželství – Celkové odpovědi obou škol

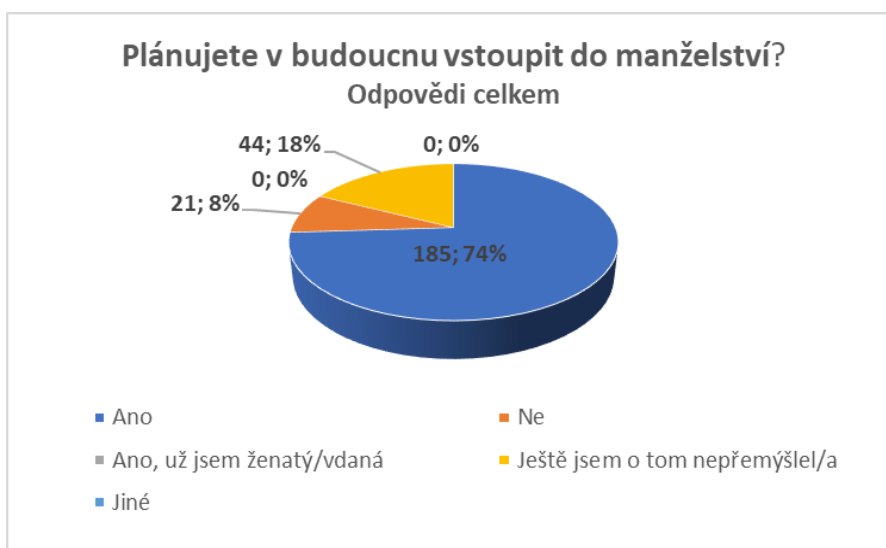
Graf č. 8 znázorňuje, jaký význam má manželství pro respondenty. Jednalo se o sedmou otázku v dotazníku, kde bylo možné označit více odpovědí, případně zapsat jinou odpověď. Celkem zde 250 respondentů zaznamenalo 467 odpovědí. Pro nejvíce respondentů (166) znamená manželství vztah s partnerem/partnerkou do konce života. Za nimi následují respondenti, pro které manželství představuje stabilní zázemí pro výchovu dětí (131). Dále 51 respondentů uvedlo odpověď „stejné příjmení“. Stejný počet respondentů (45) zaznamenal možnost finanční jistota a papír, který pro vztah nepotřebuji. Také 16 respondentů připsalo své odpovědi do kolonky „jiné“. Mezi často opakované odpovědi patří: „jistota v těžkých životních situacích“, „partnerství na vyšší úrovni“, „vyjádření vzájemné věrnosti“ a „podpora“. Pro zbylých 13 respondentů manželství znamená omezování osobní svobody.

Graf 9: Význam manželství – Odpovědi podle typu střední školy

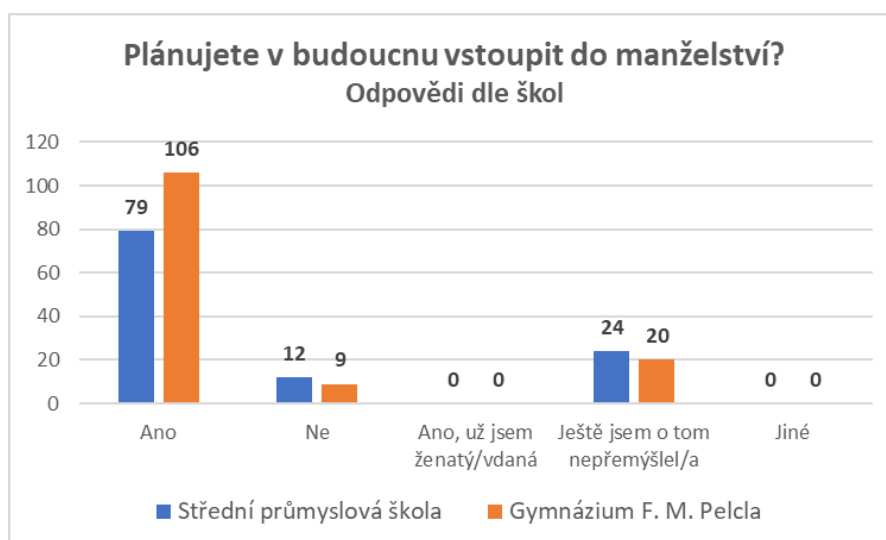
Nejčastější odpověď „vztah s partnerem do konce života“ označilo 92 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 74 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Pouze pro 10 studentů ze Střední průmyslové školy a 3 studenty z Gymnázia F. M. Pelcla manželství představuje omezování osobní svobody.

Otázka č. 8

Graf 10: Postoje k manželství – Celkové odpovědi obou škol

Osmá otázka se týkala postojů k manželství. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti. Na grafech je možné vidět, že studenti středních škol mají kladný vztah k manželství. Většina plánuje, že v budoucnu vstoupí do manželství. Uvedlo to 185 (74 %) respondentů. Dalších 44 (18 %) respondentů ještě nepřemýšlelo, zda chtějí v budoucnu vstoupit do manželství či nikoliv. Poměrově nejméně studentů neplánuje v budoucnu vstoupit do manželství, konkrétně se jedná o 21 (8 %) respondentů. Kromě těchto možností mohli zvolit „ano, už jsem ženatý/vdaná“ a „jiné“. Žádný z dotazovaných ani jednu možnost neoznačil.

Graf 11: Postoje k manželství – Odpovědi podle typu střední školy

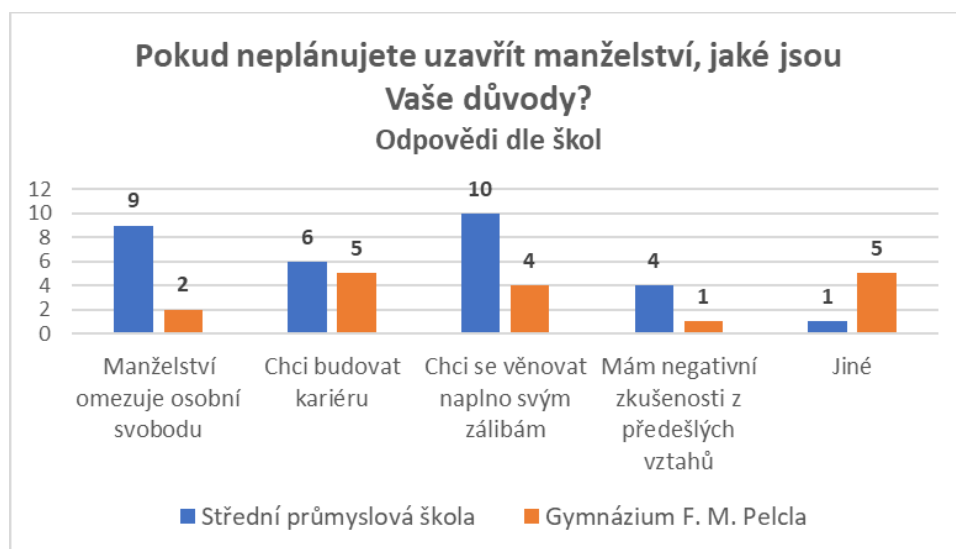
Celkem 106 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 79 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou plánuje v budoucnu uzavřít manželství. Naopak 12 studentů ze

Střední průmyslové školy a 9 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla odpovědělo, že neplánují uzavřít manželství.

Otázka č. 9

Graf 12: Příčiny toho, proč studenti neplánují vstoupit do manželství – Celkové odpovědi obou škol

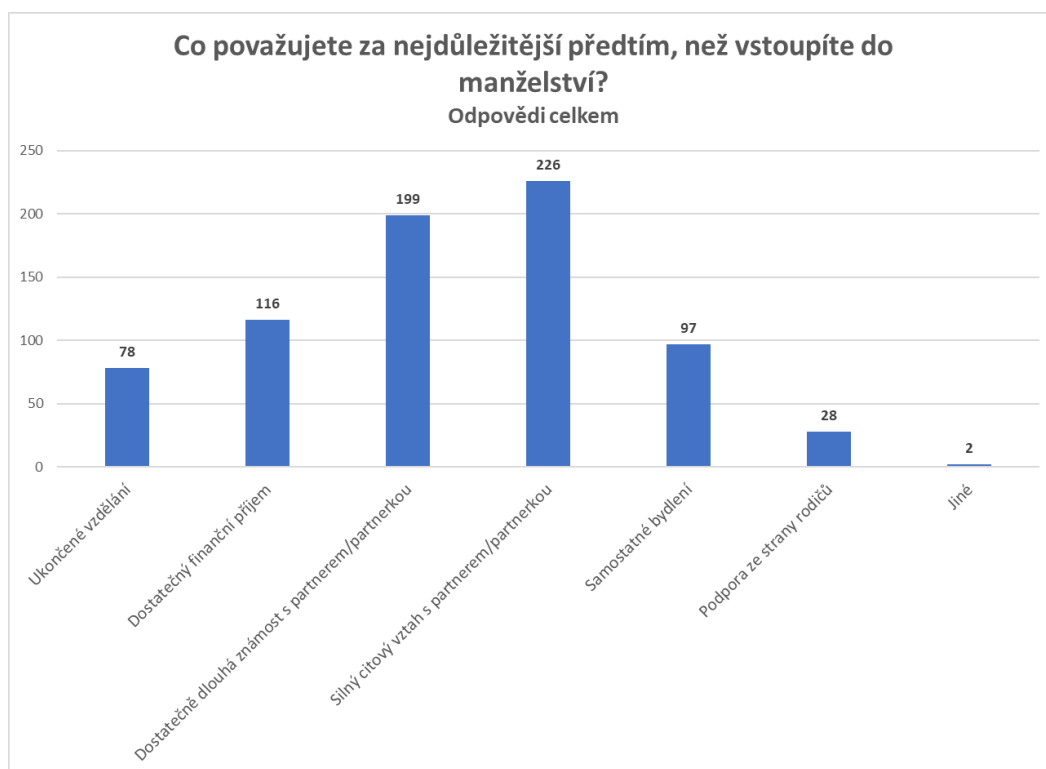
Graf 13: Příčiny toho, proč studenti neplánují vstoupit do manželství – Odpovědi podle typu střední školy

Graf č. 12 znázorňuje, jaké jsou důvody pro neuzavření manželství. Jednalo se o devátou otázku v dotazníku, kde bylo možné označit více odpovědí. Na tuto otázku odpovídali jen ti, kteří neplánují v budoucnu vstoupit do manželství (celkem 21 respondentů). Nejčastější důvod pro neuzavření manželství byl ten, že se chtějí věnovat naplno svým zálibám. Takto odpovědělo 14 respondentů. Stejný počet respondentů (11) uvedl za druhý nejčastější důvod omezování osobní svobody nebo budování kariéry. Respondenti taktéž mají negativní zkušenosti

z předešlých vztahů (5 respondentů). Někteří (6 respondentů) zapsali své odpovědi do kolonky „jiné“. Zde se objevily odpovědi: „rozvod rodičů“, „bojím se závazků“, „mám vysoké nároky, žádný muž nemůže nikdy vyhovovat“, „je to pouze papír, v případě ukončení vztahu způsobí komplikace“, „mám negativní zkušenosti z okolních vztahů“, „není podstatné pro fungování vztahu“.

Co se týče porovnání odpovědí dle škol, nejčastější odpověď „chci se věnovat naplno svým zálibám“ zaznamenalo v dotazníku 10 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou a 4 studenti z Gymnázia F. M. Pelcla. Nejméně studentů uvedlo, že mají negativní zkušenosti z předešlých vztahů, a proto nechtějí v budoucnu uzavřít manželství. Konkrétně se jednalo o 4 studenty ze Střední průmyslové školy a jednoho studenta z Gymnázia F. M. Pelcla.

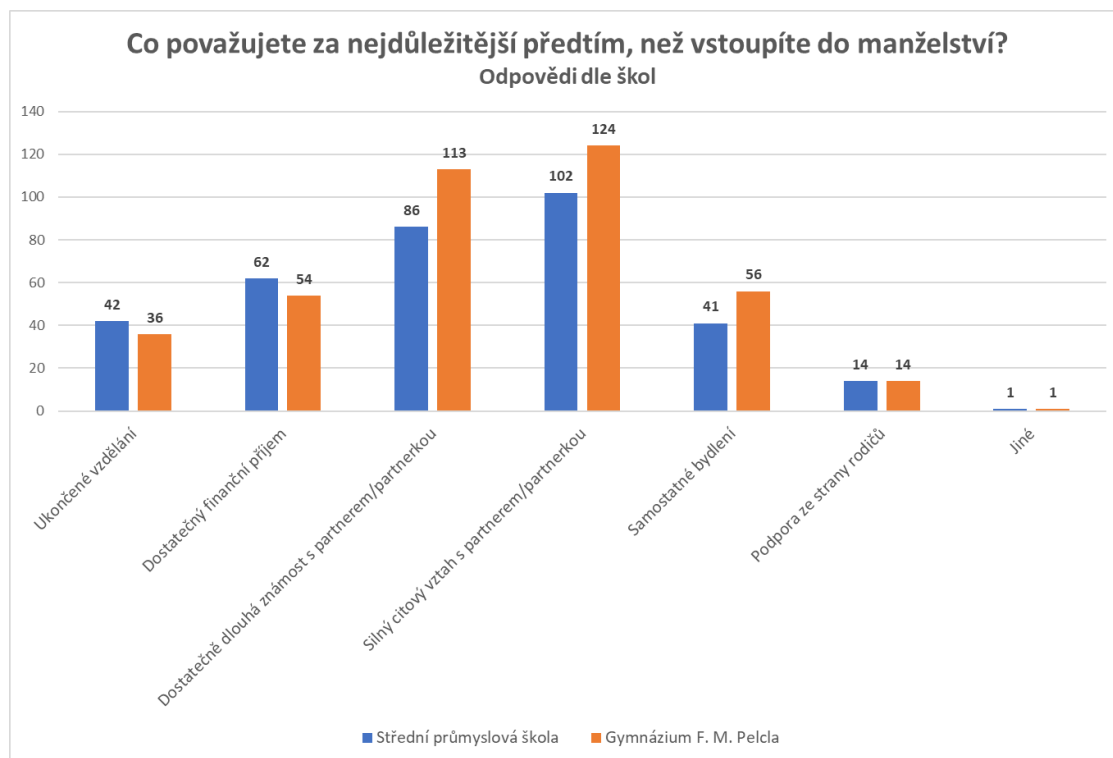
Otázka č. 10

Graf 14: Podmínky před uzavřením manželství – Celkové odpovědi obou škol

Tento graf znázorňuje, co považují respondenti za nejdůležitější před uzavřením manželství. Jednalo se o desátou otázku v dotazníku, kde bylo možné označit více odpovědí, případně zapsat jinou odpověď. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti. Z grafu č. 14 vyplývá, že nejčastější odpovědí byl silný citový vztah s partnerem/partnerkou (226 odpovědí). Druhá nejčastější odpověď byla dostatečně dlouhá známost s partnerem/partnerkou (199 odpovědí). Následovali respondenti (116), kteří označili dostatečný finanční příjem. Dalším významným

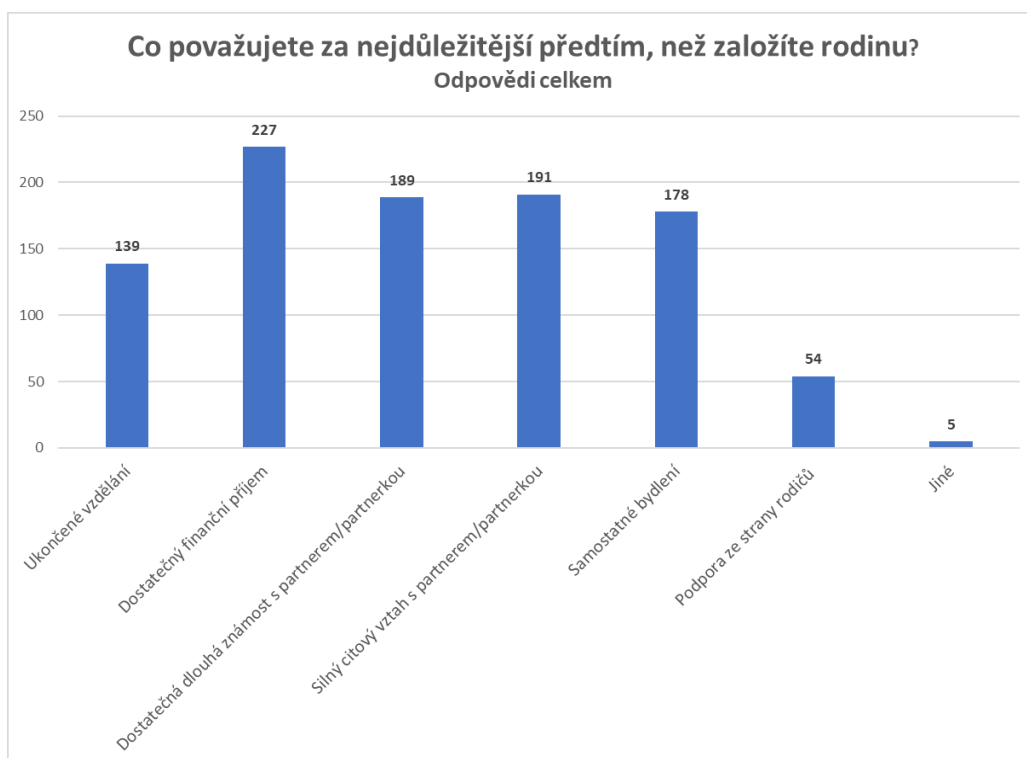
faktorem k uzavření manželství se ukázalo samostatné bydlení. Uvedlo to 97 respondentů. Dalších 78 označilo ukončené vzdělání. Pouze pro 28 respondentů je důležitá podpora ze strany rodičů. Zbylý 2 respondenti napsali slovní odpověď do kolonky „jiné“. Zde se objevila odpověď „sex“ a „tolerance, ohleduplnost a to, jaký partner je“.

Graf 15: Podmínky před uzavřením manželství – Odpovědi podle typu střední školy

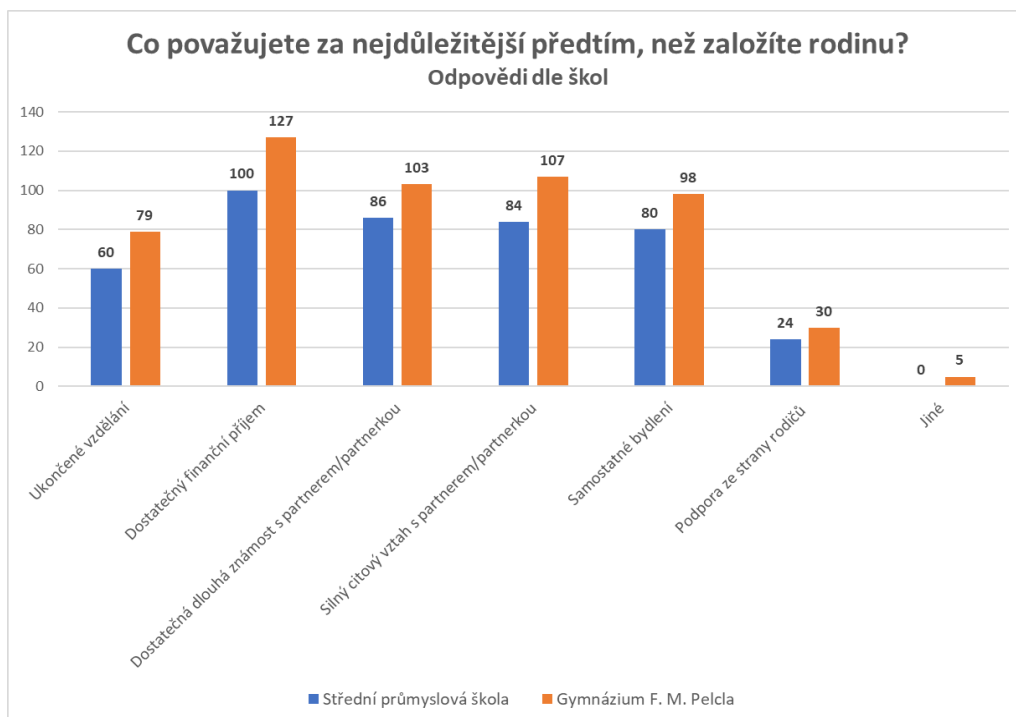
Pro nejvíce respondentů je důležitý silný citový vztah s partnerem/partnerkou. Tuto odpověď uvedlo 124 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 102 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Nejméně respondenti uváděli podporu ze strany rodičů. Jednalo se o 14 studentů ze Střední průmyslové školy a 14 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla.

Otázka č. 11

Graf 16: Podmínky před rodičovstvím – Celkové odpovědi obou škol

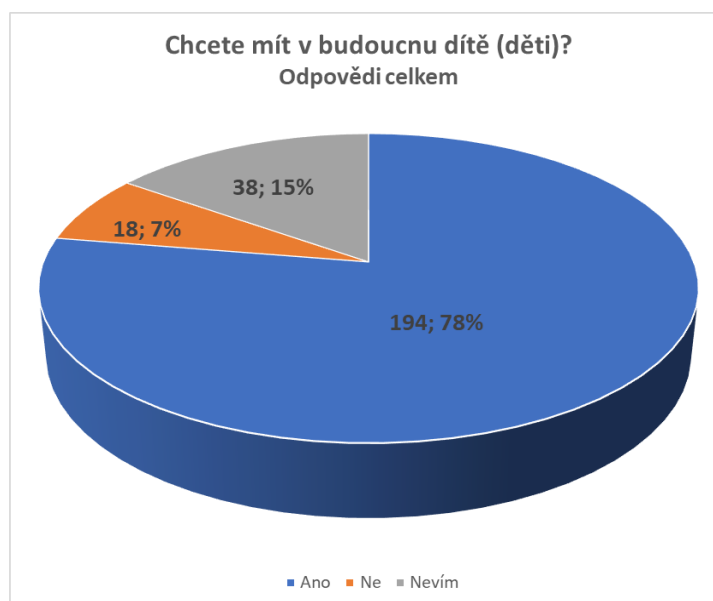
Jedenáctá otázka v dotazníku zjišťovala, co považují respondenti za nejdůležitější předtím, než založí rodinu. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti a měli možnost zakroužkovat více odpovědí. Nejvíce respondentů (227) vybralo možnost dostatečný finanční příjem. Druhá nejčastější odpověď byla „silný citový vztah s partnerem/partnerkou“, kterou zvolilo 191 respondentů. Třetí nejčastější uváděná odpověď byla „dostatečně dlouhá známost s partnerem/partnerkou“, kterou označilo 189 respondentů. Pro 178 respondentů je důležité mít samostatné bydlení předtím, než založí rodinu. Jako významný fakt se ukázalo i ukončené vzdělání, uvedlo to 139 respondentů. Pouze pro 54 respondentů je důležitá podpora ze strany rodičů. Také 5 respondentů zapsalo své odpovědi do kolonky „jiné“. Mezi nejčastější odpovědi patřilo stabilní partnerství a celková připravenost (fyzická i psychická).

Graf 17: Podmínky před rodičovstvím – Odpovědi podle typu střední školy

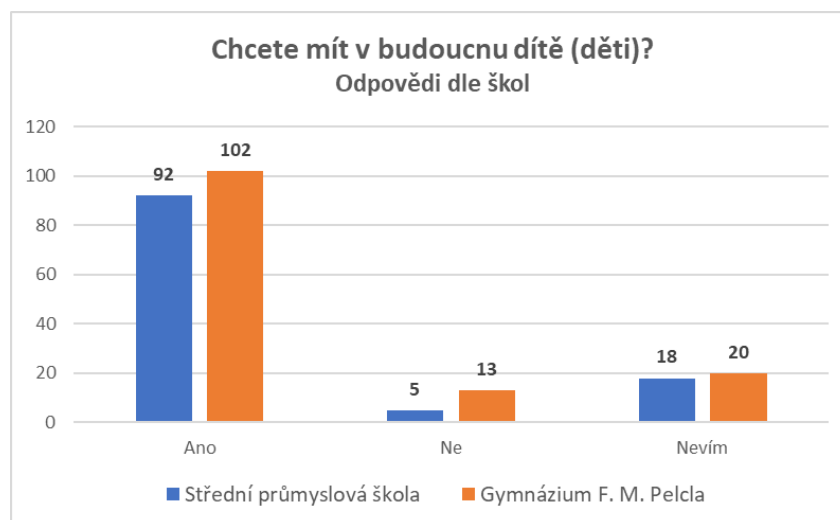
Nejvíce studentů označilo odpověď dostatečný finanční příjem. Jednalo se o 127 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 100 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Nejméně studentů vybralo odpověď „podpora ze strany rodičů“. Konkrétně 30 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 24 studentů ze Střední průmyslové školy.

Otázka č. 12

Graf 18: Postoje k rodičovství – Celkové odpovědi obou škol

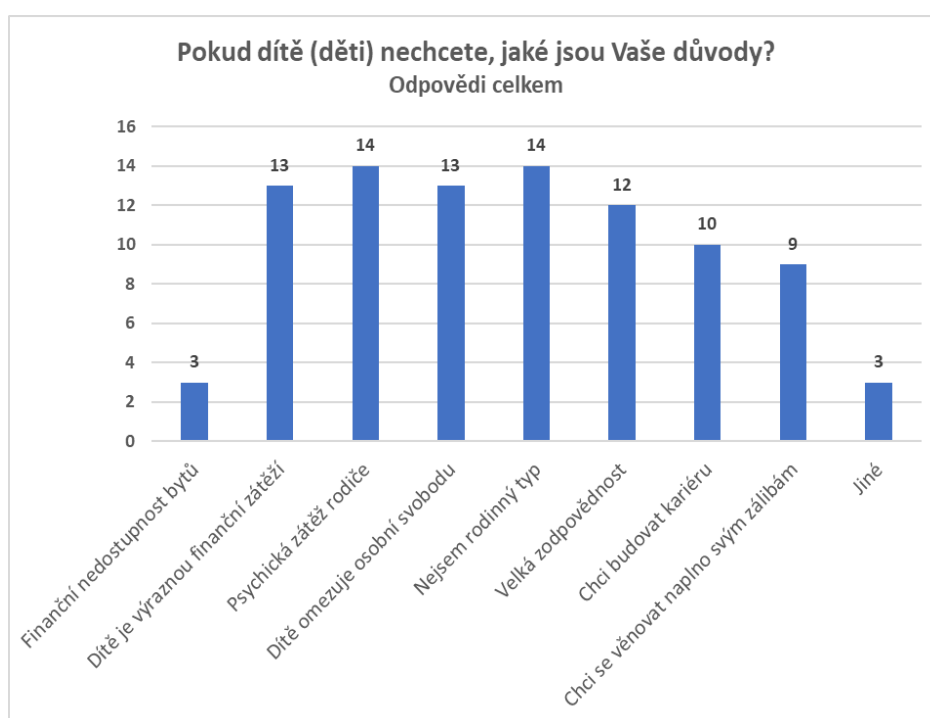
Tento graf znázorňuje, zda se chtějí respondenti v budoucnu stát rodiči či nikoliv. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti. Většina respondentů chce mít v budoucnu dítě (194 osob, 78 %). 38 (15 %) respondentů odpovědělo, že neví, jestli chce mít dítě. Pouze 18 (7 %) respondentů nechce mít dítě.

Graf 19: Postoje k rodičovství – Odpovědi podle typu střední školy

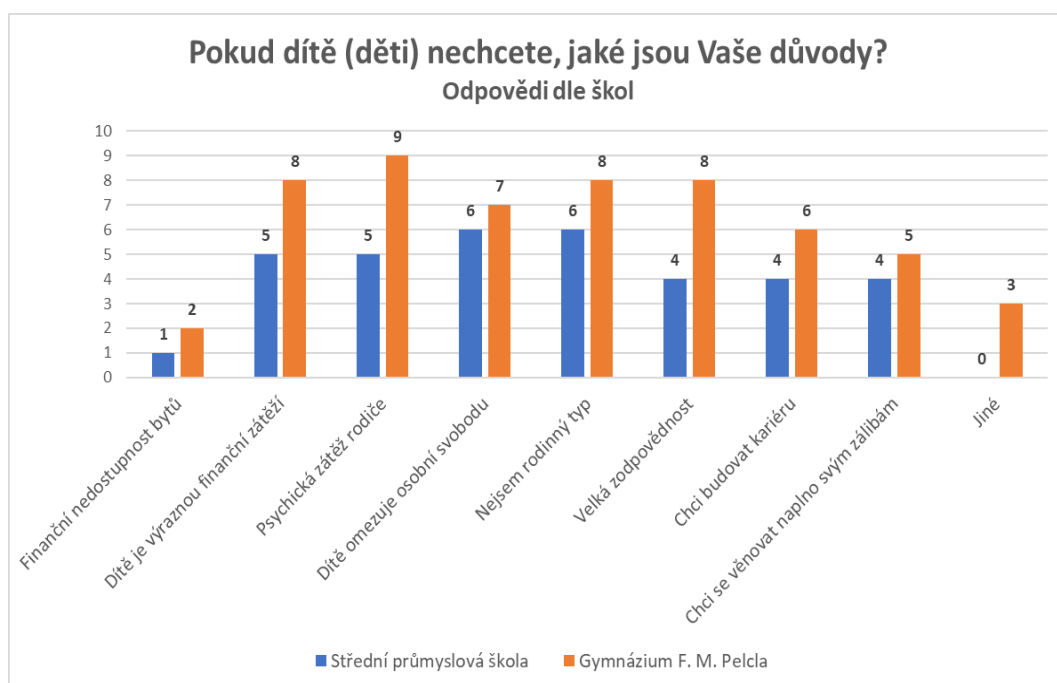
Z grafu č. 19 je patrné, že 102 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 92 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou chce mít v budoucnu dítě. Naopak 13 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 5 studentů ze Střední průmyslové školy nechce mít žádné dítě.

Otázka č. 13

Graf 20: Příčiny neplánování rodičovství – Celkové odpovědi obou škol

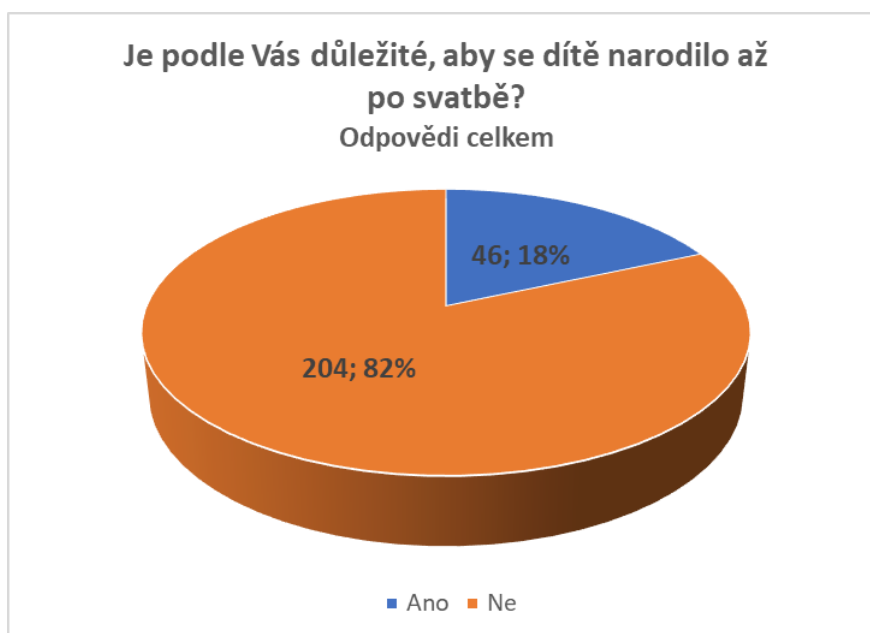
Třináctá otázka v dotazníku zjišťovala důvody, proč se respondenti nechtějí stát rodiči. Odpovídali jen ti, kteří neplánují v budoucnu dítě (celkem 18 respondentů). Měli možnost zakroužkovat více možností. Nejčastějším uvedeným důvodem je, že dítě je psychickou zátěží pro rodiče a nejsou rodinnými typy. Shodně to uvedlo 14 respondentů. Stejný počet respondentů (13) uvedl za druhý nejčastější důvod, že dítě omezuje osobní svobodu a je výraznou finanční zátěží. Třetí nejčastější odpověď byla „velká zodpovědnost“, kterou vybralo 12 respondentů. Někteří (10 respondentů) chtějí budovat kariéru nebo se chtějí věnovat naplno svým zálibám (9). Nejméně respondenti (3) zvolili jako důvod neplánování dětí finanční nedostupnost bytů. Celkem 3 respondenti zapsali slovní odpověď do kolonky „jiné“. Uváděli: „dědičné indispozice, které nemám zájem předat dál“, „nemám ráda děti“ a „dětí hodně křičí“.

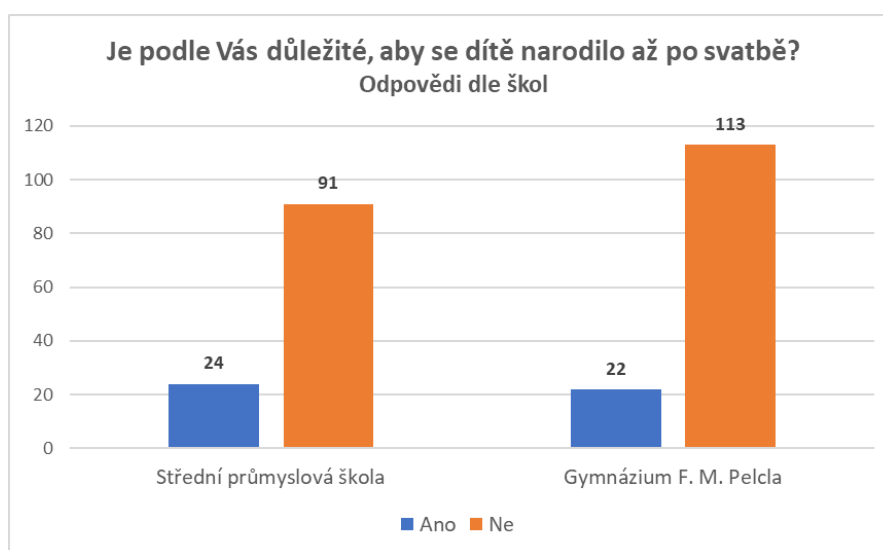
Graf 21: Příčiny neplánování rodičovství – Odpovědi podle typu střední školy

Nejvíce studentů označilo odpověď „nejsem rodinný typ“ a „psychická zátěž rodiče“. Odpověď „nejsem rodinný typ“ zvolilo 8 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 6 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Důvod, že dítě je psychickou zátěží pro rodiče zvolilo 9 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 5 studentů ze Střední průmyslové školy. Nejméně studentů uvedlo jako důvod neplánování dítěte (dětí) finanční nedostupnost bytů. Konkrétně 2 studenti z Gymnázia F. M. Pelcla a jeden student ze Střední průmyslové školy.

Otázka č. 14

Graf 22: Důležitost uzavření manželství před rodičovstvím – Celkové odpovědi obou škol

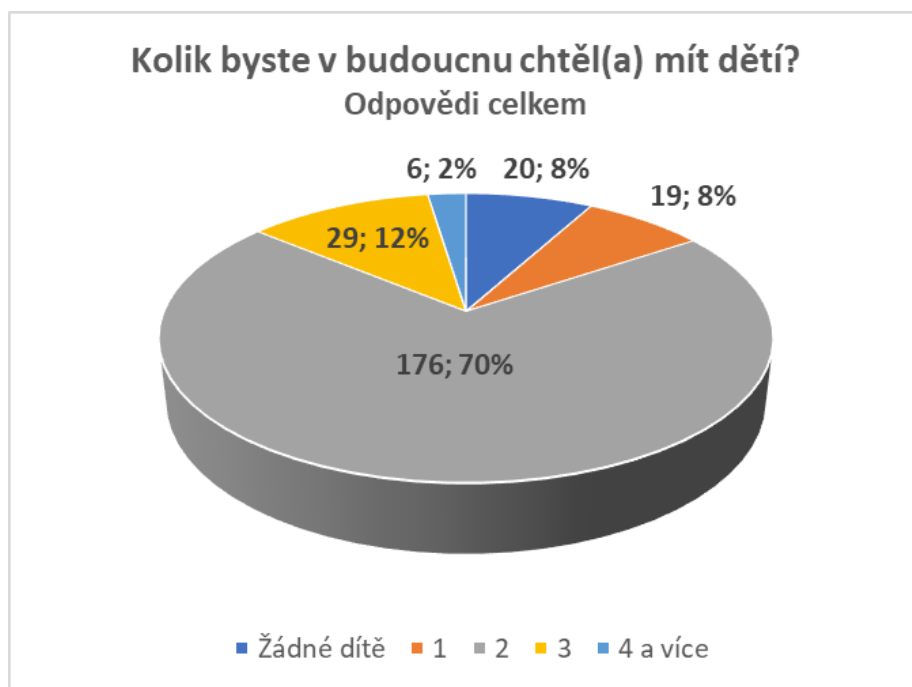

Graf 23: Důležitost uzavření manželství před rodičovstvím – Odpovědi podle typu střední školy

Čtrnáctá otázka v dotazníku zkoumala důležitost uzavření manželství před narozením dítěte. Většina respondentů, konkrétně 204 (82 %) nepovažuje za důležité, aby se dítě narodilo až po svatbě. Naopak 46 (18 %) respondentů považuje za důležité uzavřít manželství před narozením dítěte.

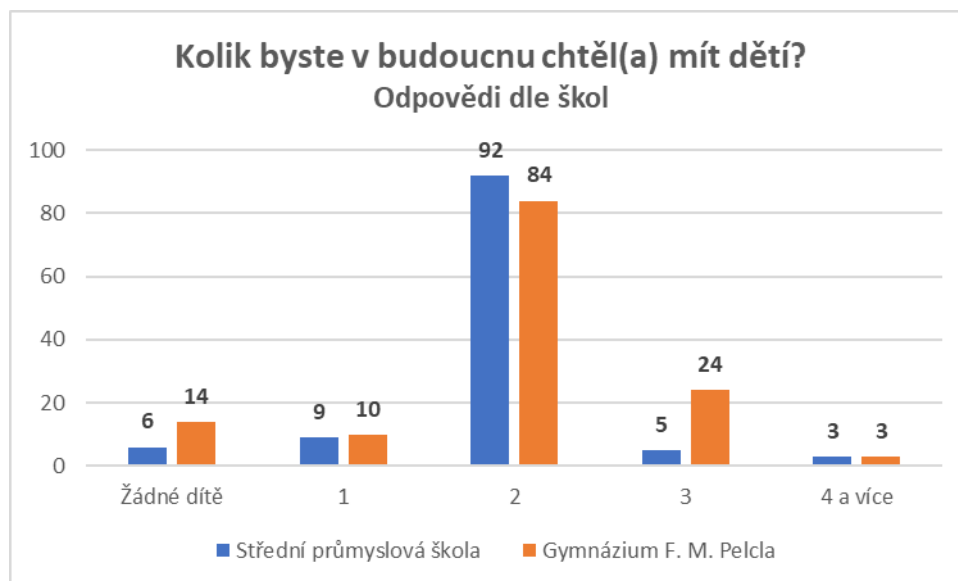
Z grafu č. 23 je patrné, že 113 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 91 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou nepovažuje za důležité uzavřít manželství před narozením dítěte. Naopak 24 studentů ze Střední průmyslové školy a 22 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla to považuje za důležité.

Otázka č. 15

Graf 24: Plánovaný počet dětí – Celkové odpovědi obou škol

V patnácté otázce respondenti odpovídali, kolik plánují mít v budoucnu dětí. Tato otázka se vztahovala pro všechny. Z grafu č. 24 je zcela patrné, že většina respondentů, konkrétně 176 (70 %), chce mít dvě děti. Dalších 29 (12 %) respondentů plánuje tři děti. Dvacet respondentů (8 %) nechce v budoucnu žádné dítě. Celkem 19 (8 %) respondentů chce mít v budoucnu jen jedno dítě. Pouze 6 (2 %) respondentů uvedlo, že chce mít čtyři a více dětí. Zarážející pro mě bylo, že na otázku č. 12 odpovědělo 18 respondentů, že nechce mít v budoucnu dítě. Oproti tomu v otázce č. 18 označilo 20 respondentů odpověď, že nechce ani jedno dítě. Počet respondentů se tedy neshoduje. Je to pravděpodobně způsobeno tím, že studenti středních škol nemají vyhraněné postoje v této zkoumané problematice.

Graf 25: Plánovaný počet dětí – Odpovědi podle typu střední školy

Celkem 92 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou a 84 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla chce mít v budoucnu dvě děti. Naopak 3 studenti z Gymnázia F. M. Pelcla a 3 studenti ze Střední průmyslové školy chtějí čtyři a více dětí.

7.9 Verifikace hypotéz

H₁: Studenti středních škol vyrůstající v úplné rodině plánují uzavřít manželství častěji než studenti z neúplné rodiny.

H₀: Úplnost rodiny nemá vliv na uzavření manželství.

H₁: Úplnost rodiny má vliv na uzavření manželství.

Tabulka 5: Empirické četnosti H₁

Empirické četnosti	Ano	Ne	Ještě jsem o tom nepřemýšlel/a	Celkem
Úplná rodina	147	13	28	188
Neúplná rodina	38	8	16	62
Celkem	185	21	44	250

V případě první hypotézy jsem se zaměřila na rodinné zázemí, ve kterém byli studenti vychováni. Odpovědi *v manželství a žijí spolu, žijí spolu bez uzavření sňatku, rozvedení, ale žijí spolu* byly spojeny do kategorie úplná rodina. Odpovědi *v manželství, ale nežijí spolu, rozvedení, ale nežijí spolu* a odpovědi vepsané v kolonce „jiné“ byly sloučeny do kategorie neúplná rodina.

Tabulka 6: Teoretické četnosti H_1

Teoretické četnosti	Ano	Ne	Ještě jsem o tom nepřemýšlel/a	Celkem
Úplná rodina	139,12	15,792	33,088	188
Neúplná rodina	45,88	5,208	10,912	62
Celkem	185	21	44	250

Tabulka 7: Testové kritérium H_1

Testové kritérium	Ano	Ne	Ještě jsem o tom nepřemýšlel/a	Celkem
Úplná rodina	0,4463	0,4936	0,7824	1,7223
Neúplná rodina	1,3534	1,4968	2,3724	5,226
Celkem	1,7997	1,9904	3,1548	6,9450

$$TK = 6,9450$$

$$KH = 5,99$$

Závěr:

U této hypotézy vyšlo $TK > KH$, proto zamítáme nulovou hypotézu H_0 a přijímáme alternativní hypotézu H_1 . Mezi rodinným zázemím, ve kterém byli studenti vychováni a jejich postoji k manželství existuje statisticky významná závislost. Hypotéza č. 1 je potvrzena.

H2: Pro studentky středních škol je narození dítěte před vstupem do manželství důležitější než pro studenty.

H₀: Pohlaví studenta nemá vliv na vstup do manželství před narozením dítěte.

H₁: Pohlaví studenta má vliv na vstup do manželství před narozením dítěte.

Tabulka 8: Empirické četnosti H2

Empirické četnosti	Považují za důležité	Nepovažují za důležité	Celkem
Studentky	15	103	118
Studenti	31	101	132
Celkem	46	204	250

Tabulka 9: Teoretické četnosti H2

Teoretické četnosti	Považují za důležité	Nepovažují za důležité	Celkem
Studentky	21,712	96,288	118
Studenti	24,288	107,712	132
Celkem	46	204	250

Tabulka 10: Testové kritérium H2

Testové kritérium	Považují za důležité	Nepovažují za důležité	Celkem
Studentky	2,0749	0,4679	2,5428
Studenti	1,8549	0,4183	2,2731
Celkem	3,9298	0,8861	4,8159

TK = 4,8159

KH = 3,84

Závěr:

U této hypotézy vyšlo $TK > KH$, proto zamítáme nulovou hypotézu H_0 a přijímáme alternativní hypotézu H_1 . Z testování vyplývá, že existuje statisticky významná závislost mezi pohlavím studenta a uzavřením manželství před narozením dítěte. Hypotéza č. 2 není potvrzena.

H3: Studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou mají kladnější postoj k rodičovství než studenti Gymnázia F. M. Pelcla.

H_0 : Typ školy nemá vliv na postoj k rodičovství.

H_1 : Typ školy má vliv na postoj k rodičovství.

Tabulka 11: Empirické četnosti H3

Empirické četnosti	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Střední průmyslová škola	92	5	18	115
Gymnázium	102	13	20	135
Celkem	194	18	38	250

Tabulka 12: Teoretické četnosti H3

Teoretické četnosti	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Střední průmyslová škola	89,24	8,28	17,48	115
Gymnázium	104,76	9,72	20,52	135
Celkem	194	18	38	250

Tabulka 13: Testové kritérium H3

Testové kritérium	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Střední průmyslová škola	0,0854	1,2993	0,0155	1,4002
Gymnázium	0,0727	1,1068	0,0132	1,1927
Celkem	0,1581	2,4062	0,0286	2,5929

$$TK = 2,5929$$

$$KH = 5,99$$

Závěr:

U této hypotézy vyšlo $TK < KH$, proto zamítáme alternativní hypotézu H_1 a přijímáme nulovou hypotézu H_0 . Mezi typem školy a postoji k rodičovství neexistuje statisticky významná závislost. Hypotéza č. 3 není potvrzena.

H4: Studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou považují manželství za nejlepší formu partnerského soužití častěji než studenti Gymnázia F. M. Pelcla.

H_0 : Typ školy nemá vliv na preferovanou formu partnerského soužití.

H_1 : Typ školy má vliv na preferovanou formu partnerského soužití.

Tabulka 14: Empirické četnosti H4

Empirické četnosti	Považují	Nepovažují	Celkem
Střední průmyslová škola	97	18	115
Gymnázium	127	8	135
Celkem	224	26	250

Tabulka 15: Teoretické četnosti H4

Teoretické četnosti	Považují	Nepovažují	Celkem
Střední průmyslová škola	103,04	11,96	115
Gymnázium	120,96	14,04	135
Celkem	224	26	250

Tabulka 16: Testové kritérium H4

Testové kritérium	Považují	Nepovažují	Celkem
Střední průmyslová škola	0,3541	3,0503	3,4044
Gymnázium	0,3016	2,5984	2,9000
Celkem	0,6557	5,6487	6,3044

$$TK = 6,3044$$

$$KH = 3,84$$

Závěr: U této hypotézy vyšlo $TK > KH$, proto zamítáme nulovou hypotézu H_0 a přijímáme alternativní hypotézu H_1 . Mezi typem školy a preferovanou formou partnerského soužití existuje statisticky významná závislost. Hypotéza č. 4 není potvrzena.

H5: Pro studenty Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou je důležitější věnovat se rodině a dětem než pro studenty Gymnázia F. M. Pelcla.

H₀: Typ školy nemá vliv na hodnotovou orientaci.

H₁: Typ školy má vliv na hodnotovou orientaci.

Tabulka 17: T-test H5

	Střední průmyslová škola	Gymnázium F. M. Pelcla
Aritmetický průměr	4,026	4,4
Výběrový rozptyl	1,27758034	0,891851852
Směrodatná odchylka	1,130300995	0,944379083
Počet prvků	115	135

F-test

$$H_0: \sigma_1^2 = \sigma_2^2$$

$$H_1: \sigma_1^2 \neq \sigma_2^2$$

$$\alpha = 0,05$$

$$TK = 1,432502873$$

$$KH_d = 0,697836706$$

$$KH_h = 1,433$$

Testové kritérium leží mezi kritickými hodnotami: $KH_d < TK < KH_h$. Přijímáme nulovou hypotézu H₀. Mezi rozptyly obou skupin nejsou signifikantní rozdíly, proto můžeme použít dvouvýběrový t-test pro shodné rozptyly.

Dvouvýběrový t-test

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

$$\alpha = 0,05$$

$$s^2 = 135,3056722$$

$$s = 11,63209664$$

$$TK = 0,533237828$$

$$KH = t_{0,975}(248) = 1,9799$$

Závěr:

U poslední hypotézy vyšlo $-KH < TK < KH$. Přijímáme nulovou hypotézu H_0 a zamítáme alternativní hypotézu H_1 . Mezi typem školy a hodnotovou orientací neexistuje statisticky významná závislost. Hypotéza č. 5 není potvrzena.

7.10 Závěr výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké postoje zastávají studenti Střední průmyslové školy a Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou k manželství a rodině. Dalším cílem bylo porovnat postoje mezi oběma školami. Sběr dat probíhal pomocí kvantitativního výzkumného šetření za užití dotazníku. Celkově dotazník vyplnilo 279 respondentů. Z toho jsem 23 dotazníků vyřadila, protože byly chybně vyplněné či odpovědi nebyly úplné. Nakonec jsem vyhodnotila data od 250 respondentů.

Na začátku výzkumného šetření jsem si stanovila 5 hypotéz a 12 výzkumných otázek pomocí nichž bylo dosaženo cílů. Na první výzkumnou otázku: „Má rodinné zázemí, ve kterém byli studenti vychováni vliv na jejich postoje k manželství?“ navazovala první hypotéza. Ta předpokládala, že ti studenti, kteří pochází z úplné rodiny, plánují uzavřít manželství častěji než ti studenti, kteří pochází z neúplné rodiny. Usuzovala jsem tak z toho důvodu, že studenti pocházející z úplné rodiny mají stabilní rodinné zázemí, které si berou za příklad do svého budoucího rodinného života. Na základě výpočtů byla hypotéza potvrzena.

Na druhou výzkumnou otázku: „Má pohlaví studenta vliv na vstup do manželství před narozením dítěte?“ navazovala druhá hypotéza, která předpokládala, že pro studentky středních škol je narození dítěte před vstupem do manželství důležitější než pro studenty. Domnívala jsem se, že dívky jsou ty, které chtějí vychovávat děti v manželství, neboť je považují za stabilní zázemí, v kterém budou mít větší jistotu. Tato hypotéza nebyla potvrzena. Výzkum ukázal pravý opak. Studenti jsou ti, kteří považují narození dítěte před vstupem do manželství za důležitější.

K třetí výzkumné otázce: „Jaký je vztah mezi typem školy a postoji k rodičovství?“ se váže třetí hypotéza. Očekávala jsem, že studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou mají kladnější postoj k rodičovství než studenti Gymnázia F. M. Pelcla, protože jsou méně zaměřeni na kariéru, a to se na základě výpočtů nepotvrdilo.

Čtvrtá výzkumná otázka (Jaký je vztah mezi typem školy a preferencí typu partnerského soužití?) souvisela se čtvrtou hypotézou. Ta zněla: Studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou považují manželství za nejlepší formu partnerského soužití častěji než studenti Gymnázia F. M. Pelcla. Usuzovala jsem tak z toho důvodu, že studenti Gymnázia F. M. Pelcla dále pokračují ve studiu na vysoké škole, řeší kariéru a manželství jde spíše stranou. Zde byla hypotéza vyvrácena.

Pátá výzkumná otázka (Jaký je vztah mezi typem školy a hodnotovou orientací?) navazovala na pátou hypotézu, která předpokládala, že pro studenty Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou je důležitější věnovat se rodině a dětem než pro studenty Gymnázia F. M. Pelcla. Domnívala jsem se, že studenti Střední průmyslové školy se více zaměřují na rodinný život, zatímco studenti Gymnázia F. M. Pelcla spíše na studium a kariéru. Na základě výpočtů byla hypotéza vyvrácena.

Šestá výzkumná otázka zjišťovala, zda studenti středních škol považují za důležité vstoupit do manželství před narozením dítěte. Odpovídala na ni čtrnáctá otázka v dotazníku. Z výsledků výzkumu lze vyčíst, že pro drtivou většinu respondentů není důležité vstoupit do manželství před založením rodiny (82 %). Takto odpovědělo 113 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 91 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou.

Respondenti se následně vyjadřovali k plánovanému počtu dětí. Z výzkumu vyplynulo, že převážná část studentů středních škol by chtěla v budoucnosti dvě děti. Jednalo se o 92 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou a 84 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla. Mile mě překvapilo, že pouze 20 studentů z celkového počtu všech dotazovaných nechce žádné dítě. Pokud porovnáme obě školy můžeme si všimnout, že největší rozdíl se projevil u plánovaného počtu 3 dětí. 24 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla plánuje mít děti tři, zatímco ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou pouze 5 studentů plánuje tři děti.

Výzkum byl také zaměřen na otázku, jakou vlastnost považují studenti středních škol za nejdůležitější při výběru životního partnera/partnerky. Drtivá většina považuje za nejdůležitější vlastnost věrnost, konkrétně se jedná o 219 studentů (126 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 93 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou). Jako nejméně důležité se ukázalo vysokoškolské vzdělání. Přičemž studenti Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou jej označili za nejméně důležité častěji než studenti Gymnázia F. M. Pelcla.

Dále bylo zkoumáno, jakou formu partnerského soužití nejčastěji preferují studenti středních škol. Ukázalo se, že 87 % studentů preferuje žít se stálým partnerem(kou) na „zkoušku“ a později s ním(ní) uzavřít manželství. Z Gymnázia F. M. Pelcla tuto formu preferuje 126 studentů a ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou 93 studentů.

Co se týče významu manželství, respondenti nejčastěji uváděli, že manželství pro ně představuje vztah s partnerem/partnerkou do konce života. Naopak pouze 45 respondentů odpovědělo, že manželství je jen papír, který pro vztah nepotřebují. Z toho je patrné, že manželství má pro mladé lidi v dnešní době význam. Není pro ně přežitkem. Pokud porovnáme obě školy můžeme si všimnout, že studenti Gymnázia F. M. Pelcla častěji uváděli odpověď „vztah s partnerem/partnerkou do konce života“, a to v 92 případech. Ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou tuto možnost označilo 74 studentů.

Jedenáctá výzkumná otázka si kladla za cíl zjistit, co považují studenti středních škol za nejdůležitější před vstupem do manželství. Většina respondentů uvedla silný citový vztah s partnerem/partnerkou. Tuto odpověď častěji volili studenti Gymnázia F. M. Pelcla.

Studenti se měli také vyjádřit k tomu, co považují za nejdůležitější před založením rodiny. Jako nejdůležitější aspekt se ukázal dostatečný finanční příjem. Tuto možnost zvolilo 127 studentů z Gymnázia F. M. Pelcla a 100 studentů ze Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Důležitý se také jevil silný citový vztah s partnerem/partnerkou.

ZÁVĚR

Plánovanou strukturu práce se podařilo dodržet. Teoretická část je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se věnuje období adolescence z hlediska vývojové psychologie a je členěna do tří podkapitol, které se zabývají vztahy s rodiči, partnerskými vztahy a výběrem partnera v tomto vývojovém období. Druhá kapitola se zabývá pojmem rodina a je rozdělena do dvou podkapitol, které definují rodinu a její základní funkce. Třetí kapitola pojednává o rodičovství. Vymezuje tento pojem, zmiňuje jeho pozitiva a negativa a v neposlední řadě i výsledky postojů mladých lidí k rodičovství, které vyplynuly z dosavadních výzkumů. Čtvrtá kapitola se zabývá manželstvím. Konkrétně definicí manželství, jeho vznikem, motivy a podmínky k uzavření. Součástí jsou i výsledky výzkumů, které se orientovaly na postoje mladých lidí k této instituci. Předposlední kapitola teoretické části se zaměřuje na nesezdané soužití, které se v dnešní době rozšiřuje čím dál víc. Poslední, tedy šestá kapitola, se zabývá rozdíly mezi manželstvím a nesezdaným soužitím.

Praktická část bakalářské práce byla realizována pomocí kvantitativního výzkumného šetření za užití dotazníku. Výzkum byl proveden mezi studenty 1. – 4. ročníku Střední průmyslové školy a Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou. Hlavním cílem praktické části bylo zjistit, jaké postoje zastávají studenti těchto škol k manželství a rodině. Dalším cílem bylo porovnat postoje mezi oběma školami. Vyhodnotila jsem data od 250 respondentů. Po sběru dat následovala interpretace získaných údajů a verifikace pěti stanovených hypotéz. První hypotéza se potvrdila, další čtyři byly zamítnuty.

Výzkumné šetření přineslo jak očekávané výsledky, tak i některá překvapivá a zajímavá zjištění. Téměř všichni respondenti (82 %) nepovažují za důležité uzavřít manželství před narozením dítěte, což mě nepřekvapilo. Velmi příjemným zjištěním pro mě bylo, že 68 % respondentů pochází z úplné manželské rodiny. Z výzkumného šetření vyplynulo, že převážná většina studentů vybraných středních škol plánuje mít v budoucnu dítě i uzavřít manželství. Nejvíce studentů uvedlo jako nejdůležitější životní hodnotu věnovat se rodině a dětem. Za zajímavý poznatek považuji i to, že manželství pro ně znamená vztah s partnerem/partnerkou do konce života, není to jen formální „kus papíru“. Na základě těchto skutečností lze konstatovat, že manželství a rodina hrají významnou roli v životě studentů Gymnázia F. M. Pelcla a Střední průmyslové školy v Rychnově nad Kněžnou. Musíme však brát v potaz, že zjištěné postoje jsou jen představy, které v budoucnosti nemusí nastat. Pokud porovnáme obě školy, můžeme si všimnout, že největší rozdíly se objevily u nejdůležitější životní hodnoty (věnovat se rodině a dětem), preferované formy partnerského soužití (žít se stálým

partnerem(kou) na „zkoušku“ a později s ním(ní) uzavřít manželství) a otázky týkající se uzavření manželství. Tyto odpovědi volili častěji studenti Gymnázia F. M. Pelcla. Výsledky této bakalářské práce mohou sloužit jako podklad pro hlubší studium dané problematiky. V dalším výzkumném šetření by bylo zajímavé zjistit, jak se proměňovaly postoje studentů během 1. až 4. ročníku. Také by bylo vhodné zaměřit se na vliv sourozenců, zda hrají roli při utváření postojů a do jaké míry. Žádoucí se jeví i výzkum ve formě rozhovorů, který by zjistil důvody, proč studenti zastávají takové postoje. Tato navrhovaná výzkumná šetření by mohla vést ještě k hlubšímu poznání v této oblasti.

POUŽITÁ LITERATURA

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1026-1365. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

DUNOVSKÝ, Jiří et al., 1999. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-7169-254-9.

FIALOVÁ, Ludmila et al., 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-87-7.

GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.

GIDDENS, Anthony a JAŘAB, Jan, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.

GREGOROVÁ, Zdeňka a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, 1998. Nesezdané soužití v právním řádu České republiky. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: Beck, roč. 6, č. 5, s. 209–214. ISSN 1210-6410.

HAMPLOVÁ, Dana, 2001. Výsledky šetření rodiny a reprodukce (FFS). In: RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka et al. *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování v evropských populacích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 43–69. ISBN 80-7330-004-4.

HAMPLOVÁ, Dana a PIKÁLKOVÁ, Simona, 2002. Manželství, nesezdaná soužití a partnerský vztah. In: MANSFELDOVÁ, Zdenka a TUČEK, Milan. (ed.). *Současná česká společnost. Sociologické studie*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 127–147. ISBN 80-7330-009-5.

HAMPLOVÁ, Dana et al., 2007. *Děti na psí knížku?: mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Akademie věd České republiky, Sociologický ústav. ISBN 978-80-7330-128-6.

HAMPLOVÁ, Dana et al., 2010. *Proměny rodinných a profesních startů*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 978-80-7330-185-9.

HAMPLOVÁ, Dana a KATRŇÁK, Tomáš (eds.), 2018. *Na vzdělání záleží: jak vzdělanostní rozdíly ovlivňují osudy lidí v české společnosti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). ISBN 978-80-7325-457-5.

HRONCOVÁ, Jolana, HUDECOVÁ, Anna a MATULAYOVÁ, Tatiana, 2001. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. 2. vyd. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. ISBN 80-8055-476-5.

CHALOUPKOVÁ, Jana a ŠALAMOUNOVÁ, Petra, 2004. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky. Sociologické studie = Sociological studies; 04: 07. ISBN 80-7330-062-1.

CHALOUPKOVÁ, Jana, 2006. Dohromady, nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy manželských a nesezdaných párů. *Sociologický časopis*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, vol. 42, no. 5, s. 971–986. ISSN 0038-0288.

CHODĚRA, Oldřich, 2002. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0217-7.

JANIŠ, Kamil, 2004. *Sociální analýza mládeže ve východočeském regionu: výzkumný záměr – partnerství, manželství, rodičovství a středoškolská mládež*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-246-1.

JANIŠ, Kamil, 2006. Mládež – partnerství, manželství a rodičovství. In: KRAUS, Blahoslav et al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, s. 71–91. ISBN 80-7315-125-1.

JANKOVSKÝ, Jiří, 2003. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-329-6.

KATRŇÁK, Tomáš et al., 2010. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-352-3.

KELLER, Jan, 2005. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-41-5.

KRAUS, Blahoslav et al., 2001. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

- KUČERA, Milan, 2000. Populační situace České republiky v 90. letech. In: Fialová et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 10–20. ISBN 80-85850-87-7.
- KUCHAŘOVÁ, Věra, 2003. Některé obsahové změny postojů k manželství a rodičovství. In: MAREŠ, Petr a POTOČNÝ, Tomáš. *Modernizace a česká rodina: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Barrister & Principal, s. 189–204. ISBN 80-86598-61-6.
- LANGMEIER, Josef a KŇOURKOVÁ, Marie, 1988. *Psychologie: skripta pro posl. fak. dětského lék. Univ. Karlovy. [Část] 1., Úvod do obecné a sociální psychologie*. Praha: Univerzita Karlova.
- LANGMEIER, Josef, 1991. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2., dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0098-9.
- MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. 2. upr. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.
- MACEK, Petr a LACINOVÁ, Lenka (eds.), 2006. *Vztahy v dospívání*. Brno: Barister & Principal. ISBN 80-7364-034-1.
- MAŘÍKOVÁ, Hana et al., 2010. *Jaká je naše společnost?: otázky, které si často klademe*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-025-4.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, Ivo, 2002. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-05-9.
- Národní zpráva o rodině*, 2004. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 80-86878-18-X.
- POTOČÁROVÁ, Mária, 2008. *Pedagogika rodiny: teoretické východiská rodinnej výchovy*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 978-80-223-2458-8.
- PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3470-5.
- RABUŠIC, Ladislav, 2001. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-01-6.

- SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.
- ŠULOVÁ, Lenka, 2004. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, 4. ISBN 80-246-0877-4.
- ŠULOVÁ, Lenka et al., 2011. *Výchova k sexuální reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf. ISBN 978-80-7345-238-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2005a. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1074-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2005b. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník.....	66
---------------------------	----

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK

Vážení studenti,

jmenuji se Adriana Vaněčková a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia na Univerzitě Pardubice, oboru Humanitní studia. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku, který je zcela anonymní a je určen pro studenty 1. – 4. ročníku Gymnázia F. M. Pelcla, VOŠ a SPŠ v Rychnově nad Kněžnou. Získané údaje budou využity pro moji bakalářskou práci s názvem *Postoje středoškolských studentů k manželství a rodině*. **Zakroužkujte jen jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.** Prosím, abyste uváděli pravdivé odpovědi.

Předem děkuji za Vaši ochotu a čas, který strávíte vyplněním dotazníku.

1) Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Muž b) Žena

2) Na jaké střední škole studujete?

- a) Střední průmyslové škole b) Gymnázium F. M. Pelcla

3) Nakolik jsou pro Vás důležité následující hodnoty? (Označte na stupnici 1 – nejméně důležité, 5 – nejvíce důležité. U každého řádku zakroužkujte pouze jedno číslo.)

Mít co nejvyšší vzdělání	1	2	3	4	5
Mít čas na vlastní zájmy	1	2	3	4	5
Mít zajímavou a užitečnou práci	1	2	3	4	5
Věnovat se rodině a dětem	1	2	3	4	5
Mít čas na přátele	1	2	3	4	5
Mít hodně peněz a dobře si žít	1	2	3	4	5
Starat se o domácnost	1	2	3	4	5

4) Vaši rodiče jsou:

- a) V manželství a žijí spolu b) V manželství, ale nežijí spolu
c) Žijí spolu bez uzavření sňatku d) Rozvedení, ale žijí spolu
e) Rozvedení, ale nežijí spolu f) Jiné (doplňte) _____

5) Kterou formu partnerského soužití považujete pro svůj život za nejlepší?

- a) Žít sám(a) bez partnera(ky)
- b) Žít se stálým partnerem(kou) na „zkoušku“ a později s ním(ní) uzavřít manželství
(=nejprve si vyzkoušet společné bydlení a později uzavřít manželství)
- c) Uzavření manželství bez předchozího společného bydlení
- d) Žít s partnerem(kou) ve společné domácnosti bez sňatku

6) Za jak důležité považujete následující vlastnosti u ideálního životního partnera(ky)? (Označte na stupnici 1 – nejméně důležité, 5 – nejvíce důležité. U každého řádku zakroužkujte pouze jedno číslo.)

Smysl pro rodinný život	1	2	3	4	5
Vysokoškolské vzdělání	1	2	3	4	5
Hezký vzhled a vystupování	1	2	3	4	5
Inteligence	1	2	3	4	5
Úspěšnost v zaměstnání	1	2	3	4	5
Tolerantnost	1	2	3	4	5
Zodpovědnost a poctivost	1	2	3	4	5
Věrnost	1	2	3	4	5
Dobré vychování	1	2	3	4	5

7) Co pro Vás znamená manželství? (Lze zakroužkovat i více možností)

- a) Papír, který pro vztah nepotřebuji
- b) Vztah s partnerem do konce života
- c) Stabilní zázemí pro výchovu dětí
- d) Omezování osobní svobody
- e) Finanční jistota
- f) Stejně příjmení
- g) Jiné (doplňte) _____

8) Plánujete v budoucnu vstoupit do manželství?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Ano, už jsem ženatý/vdaná
- d) Ještě jsem o tom nepřemýšlel/a
- e) Jiné (doplňte) _____

9) Pokud neplánujete uzavřít manželství, jaké jsou Vaše důvody? (Lze zakroužkovat i více možností)

- a) Manželství omezuje osobní svobodu
- b) Chci budovat kariéru
- c) Chci se věnovat naplno svým zálibám
- d) Mám negativní zkušenosti z předešlých vztahů
- e) Jiné (doplňte) _____

10) Co považujete za nejdůležitější předtím, než vstoupíte do manželství? (Lze zakroužkovat i více možností)

- a) Ukončené vzdělání
- b) Dostatečný finanční příjem
- c) Dostatečně dlouhá známost s partnerem/partnerkou
- d) Silný citový vztah s partnerem/partnerkou
- e) Samostatné bydlení
- f) Podpora ze strany rodičů
- g) Jiné (doplňte) _____

11) Co považujete za nejdůležitější předtím, než založíte rodinu? (Lze zakroužkovat i více možností)

- a) Ukončené vzdělání
- b) Dostatečný finanční příjem
- c) Dostatečně dlouhá známost s partnerem/partnerkou

- d) Silný citový vztah s partnerem/partnerkou
- e) Samostatné bydlení
- f) Podpora ze strany rodičů
- g) Jiné (doplňte) _____

12) Chcete mít v budoucnu dítě (děti)?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

13) Pokud dítě (děti) nechcete, jaké jsou Vaše důvody? (Lze zakroužkovat i více možností)

- a) Finanční nedostupnost bytů
- b) Dítě je výraznou finanční zátěží
- c) Psychická zátěž rodiče
- d) Dítě omezuje osobní svobodu
- e) Nejsem rodinný typ
- f) Velká zodpovědnost
- g) Chci budovat kariéru
- h) Chci se věnovat naplno svým zálibám
- i) Jiné (doplňte) _____

14) Je podle Vás důležité, aby se dítě narodilo až po svatbě?

- a) Ano
- b) Ne

15) Kolik byste v budoucnu chtěl(a) mít dětí?

- a) Žádné dítě
- b) 1
- c) 2
- d) 3
- e) 4 a více